

BAAC Vlaanderen
 Bibliotheek Nr. 10

Archeologisch vooronderzoek
Geraardsbergen - Oudenaardsestraat 35-41
Fase 1 en Fase 2

BAAC Vlaanderen bvba
 Hendekenstraat 49
 9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Titel

Archeologisch vooronderzoek Geraardsbergen - Oudenaardsestraat 35-41: Fase 1 en Fase 2

Auteurs

David Demoen, Ben Terryn, Robrecht Vanoverbeke & Lina Cornelis

Opdrachtgever

JURI NV

Projectnummer

2015-249

Plaats en datum

Gent, december 2015

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 161

ISSN 2033-6898

Inhoud

1	Bureauonderzoek	3
1.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	3
1.1.1	<i>Topografische situering</i>	3
1.1.2	<i>Geologie en landschap</i>	4
1.1.3	<i>Bodem</i>	9
1.2	Historiek en cartografische bronnen	11
1.2.1	<i>Historiek</i>	11
1.2.2	<i>Cartografische bronnen</i>	12
1.3	Archeologische data	16
1.3.1	<i>Centrale Archeologische Inventaris</i>	16
1.3.2	<i>Recent archeologisch onderzoek in de nabije omgeving</i>	19
1.4	Archeologische verwachting	21
2	Methode	22
2.1	Veldwerk	22
2.2	Uitwerking	24
3	Resultaten	25
3.1	Bodem en stratigrafie	25
3.1.1	<i>Algemene bodemopbouw</i>	25
3.1.2	<i>Antropogene stratigrafie</i>	27
3.2	Spoorbeschrijving en interpretatie	29
3.2.1	<i>Volle middeleeuwen: achtererven en mogelijke artisanale zone</i>	29
3.2.2	<i>Inrichting van de achtererven tijdens de Nieuwe en Nieuwste Tijd</i>	36
3.2.3	<i>Bebouwing langs de Warandestraat tijdens de Nieuwste Tijd</i>	41
4	Onderzoeksresultaten	44
4.1	Sporen en structuren	44
5	Synthese onderzoek	50
5.1.1	<i>Onderzoeksfase 1</i>	50
5.1.2	<i>Onderzoeksfase 2</i>	52
5.2	Beantwoording onderzoeksvragen	52
5.3	Advies	56
5.3.1	<i>Belang van de archeologische vindplaats</i>	56
5.3.2	<i>Aard en impact van de bouwwerken</i>	57
5.3.3	<i>Advies</i>	57
6	Bibliografie	60
7	Lijst met figuren	61

8	Bijlagen	63
8.1	Lijsten	63
8.1.1	<i>Sporen/ijst</i>	63
8.1.2	<i>Fotolijst</i>	63
8.2	Kaartmateriaal	63
8.3	Digitale versie	63

Technische fiche

Naam site:	Geraardsbergen, Oudenaardsestraat 35-41
Onderzoek:	Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Ligging:	Oudenaardsestraat 35-41 Geraardsbergen Oost-Vlaanderen
Kadaster:	Afdeling 1, Sectie A, Percelen: 347L, 349D, 349E, 350E, 352H, 354H
Coördinaten:	X: 115126.787 Y: 162592.381 (noordwesten terrein) X: 115148.640 Y: 162595.787 (noordoosten terrein) X: 115142.674 Y: 162493.451 (zuidwesten terrein) X: 115116.528 Y: 162496.173 (zuidoosten terrein)
Opdrachtgever:	JURI NV
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba
Projectcode BAAC:	2015-249
Projectleiding:	David Demoen
Vergunningsnummer:	2015/447
Naam aanvrager:	David Demoen
Terreinwerk:	David Demoen, Christine Swaelens & Lina Cornelis
Verwerking:	David Demoen & Lina Cornelis
Trajectbegeleiding:	Nancy Lemay (Agentschap Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen)
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba
Grootte projectgebied:	2340 m ² , waarbij fase 11850 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte:	237 m ²
Reden van de ingreep:	Op het terrein zal de bouw van 4 appartementen en 2 handelsruimten gerealiseerd worden.
Bijzondere voorwaarden:	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed
Archeologische verwachting:	Het projectgebied is gelegen op een hoger gelegen rug langs de Dender. Naar het einde van de 12de eeuw toe zou de stad Geraardsbergen zich ook over deze oever uitbreiden. De ligging van de projectzone {droge grond vlakbij een rivier} is bijgevolg interessant voor zowel sporen uit de pre-stedelijke fase als voor sporen van de middeleeuwse stadsuitbreiding. Deze kunnen duiding geven over de eerst 'stedelijke' bewoning en de ambachten die er uitgevoerd werden.

Wetenschappelijke vraagstelling:

- Welke bodemopbouw kan tijdens het vooronderzoek vastgesteld worden? Is deze bodemopbouw over het hele terrein gelijkaardig of zijn er lokale verschillen? Welke impact hebben bodemvormende factoren en/of processen gehad op de bewaring van archeologisch erfgoed? Welke bodemopbouw kan tijdens het vooronderzoek vastgesteld worden? Is deze bodemopbouw over het hele terrein gelijkaardig of zijn er lokale verschillen? Welke impact hebben bodemvormende factoren en/of processen gehad op de bewaring van archeologisch erfgoed?
- Kunnen op basis van vondstmateriaal, oversnijdingen en/of vulling uitspraken gedaan worden over de datering en de onderlinge fasering van de aangetroffen sporen?
- Kan voor de vindplaats het principe van behoud in situ nagestreefd worden, zo ja aan welke randvoorwaarden dient voldaan te worden?
- Voor archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven; wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van deze zones?
- Wat is het kennispotentieel van de archeologische vindplaats met betrekking tot ontwikkeling van Geraardsbergen en de ontwikkeling van middeleeuwse stedelijke kernen in het algemeen? Welke site-specifieke vraagstellingen kunnen geformuleerd worden bij een vervolgonderzoek?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welk type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke vermoedelijke hoeveelheid?
- Kunnen er -afgaand op de vondsten, de aard en de densiteit van de aangetroffen sporen tijdens het vooronderzoek en de kennis van gelijkaardige sites- uitspraken gedaan worden over de aard en de hoeveelheid vondstmateriaal die bij een vervolgonderzoek te verwachten valt? Zijn er specifieke methodologische aanbevelingen inzake de omgang met vondstmateriaal qua opgravingsmethode, sampling, conservatie, ...
- Is er sprake van een grondwaterproblematiek en dienen er maatregelen inzake grondwater of stabiliteit genomen te worden bij een eventueel vervolgonderzoek?

Resultaten:

Laatmiddeleeuwse achtererven en bebouwing, continue activiteit en bewoning tot in de Nieuwste Tijd, bebouwing uit de Nieuwste Tijd.

Inleiding

Naar aanleiding van de geplande afbraak van de bestaande handelsruimten en de nieuwbouw van handelsruimten en een meergezinswoning op het terrein gelegen aan de Oudenaardsestraat 35-41 te Geraardsbergen (gelegen in het zuidoosten van de provincie Oost-Vlaanderen), voerde BAAC Vlaanderen een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uit. Het uitgraven van een ondergrondse parkeergarage in functie van vernoemde bouwactiviteiten zullen immers het bodemarchief grondig verstoren. Het onderzoek werd in twee fasen uitgevoerd: een eerste fase behandelde de niet bebouwde terreinen achter de gebouwen aan de Oudenaardsestraat en de terreinen langs de Warandestraat (waar aanvankelijk een loods stond, die voor het onderzoek werd afgebroken). Op deze terreinen werden een standaard proefsleuvenonderzoek toegepast. Een tweede fase behandelde de gebouwen met kelder langsheen de Oudenaardsestraat. Hierbij werd de afbraak van de kelders en de aanleg van de kelderput voor de aanstaande bebouwing archeologisch begeleid. Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het verloop van het archeologisch onderzoek en de resultaten van het project. Het onderzoeksgebied wordt op onderstaande orthofoto weergegeven (zie Figuur 1).

Figuur 1: Het onderzoeksterrein gesitueerd op een orthofoto.¹

¹Geopunt 2015.

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van de Vlaamse Regering 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan het bouwproject. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden.

De eerste fase van het onderzoek werd uitgevoerd van 3 tot en met 4 november 2015. Projectverantwoordelijke was David Demoen. Christine Swaelens en Lina Cornelis werkten mee aan het onderzoek. Contactpersoon bij de bevoegde overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed provincie Oost-Vlaanderen, was Nancy Lemay. Contactpersoon bij de opdrachtgever was Wouter Rogiers (JURI NV).

Na dit inleidende hoofdstuk volgt een beknopt bureauonderzoek, met de gekende bodemkundige en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving, aangevuld met een samenvatting van het archeologisch van het vooronderzoek. Vervolgens wordt de toegepaste methode toegelicht. Daarna worden de resultaten van de archeologische prospectie met ingreep in de bodem gepresenteerd. Hieruit volgen een synthese en interpretatie van de occupatiegeschiedenis van het onderzoeksterrein.

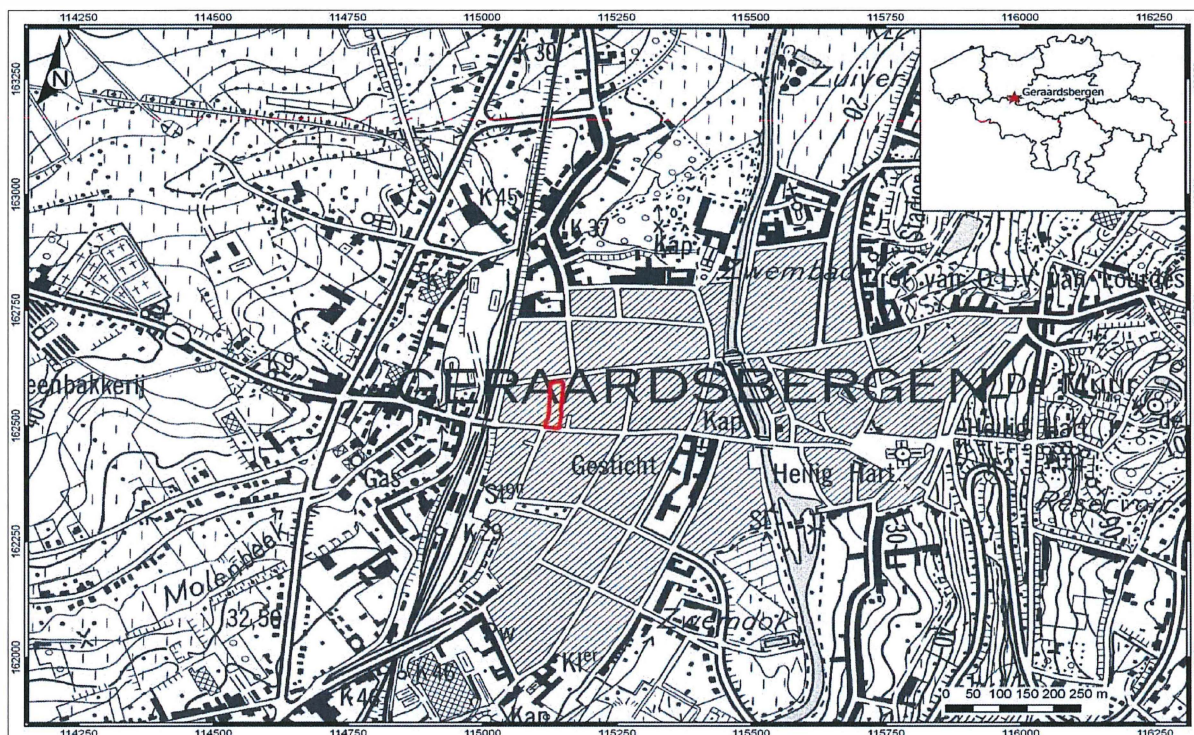
1 Bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie en archeologie met betrekking tot de onderzoekslocatie en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

1.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

1.1.1 Topografische situering

Geraardsbergen bevindt zich in het zuidoosten van de provincie Oost-Vlaanderen, langs de oevers van de Dender. Geografisch gezien ligt de stad binnen het transitioneel gebied waar de Vlaamse Ardennen, het Pajottenland en de Denderstreek elkaar raken. Op onderstaande topografische kaart wordt het plangebied binnen de stad gesitueerd (zie Figuur 2). Het reliëf van het terrein helt vrij sterk af in noordelijke richting. Het natuurlijk reliëf van het terrein was afgevlakt, onder andere door de aanleg van een terras centraal op het terrein. Dit terras overbrugde een hoogteverschil van ongeveer 1.50 m. Het reliëf op de overige delen van het terrein kan dankzij de aanleg van het terrein vrij vlak genivelleerd worden.

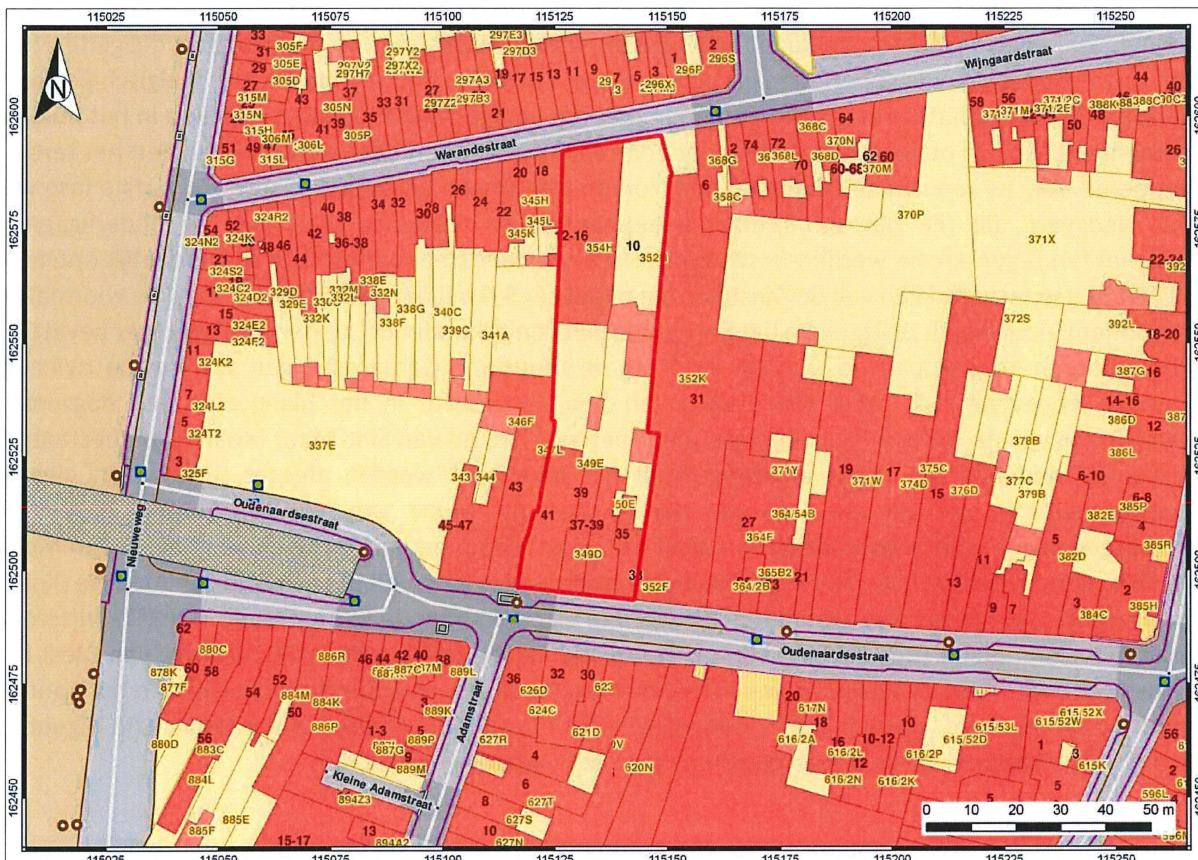
Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding plangebied (NG/2)

Het originele microreliëf van het terrein werd gevormd door de lokale hydrografie. Het meest zuidelijke deel van het onderzoeksterrein - ter hoogte van de huidige bebouwing langsheen de Oudenaardsestraat-bevond zich aan het uiterste noordelijke uiteinde van de heuvelrug gevormd door de valleien van de Molenbeek en de Dender (die even ten noorden van het onderzoeksterrein

²Geopunt 2015

samenvloeien). Het reliëf van het onderzoeksterrein zakt in noordelijke richting van 28.18 mTAW naar 25.90 mTAW.

Op onderstaande uitsnede van het GRB (Grootschalig Referentie Bestand) waarop ook de kadastrumnummers staan weergegeven, kan het onderzoeksgebied gevonden worden ter hoogte van de percelen 347L, 349D, 349E, 350E, 352H, 354H.

Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de kadasterkaart³

1.1.2 Geologie en landschap

Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom van Geraardsbergen. Op ongeveer 1 kilometer ten oosten van het plangebied ligt een tertiaire getuigenheuvel, de Oudenberg, waarvan de westelijke helling wordt gevormd door een scherpe steilrand die bekend staat als de Muur van Geraardsbergen. Deze vormt meteen ook de grens tussen het Normaal Leemgebied en het Zuidvlaams Heuvelland.⁴ Deze laatste streek wordt vaak ook aangeduid als 'de Vlaamse Ardennen' en wordt gedomineerd door zgn. "getuigenheuvels" die erosie door de Dender hebben weerstaan.⁵ Aan de voet van de Ouden berg stroomt de rivier de Dender. Het Normaal Leemgebied is opgebouwd uit pakketten Brabant- en

³ Geopunt 2015

⁴ Tavernier & Maréchal, 1958; Verhey & Ameryckx, 2007; Van Hecke et al., 2009.

⁵ Jacobs et al., 1999, 8

Haspengouw-leem van variabele dikte (cf. infra) en wordt daarnaast ook doorsneden door een dendritisch patroon van beek- en rivieralluvium enerzijds en colluvium anderzijds. De quartaire leem ligt hierbij als een deken over het oorspronkelijke tertiaire landschap, waarbij de dikte van het quartair dek op de heuvels en plateaus zeer bescheiden is en in de depressies en valleien veel omvangrijker.⁶

Paleogeen en Neogeen

Onder de quartaire mantel, die in geheel Vlaanderen de top van de aardkorst bedekt, bevinden zich mariene afzettingen uit het Paleogeen (66 tot 23,03 miljoen jaar geleden) en Neogeen (23,03 tot 5,333 miljoen jaar geleden) afkomstig van opeenvolgende transgressiefasen van de Noordzee, die gedurende het grootste deel van deze perioden via een ondiepe, zuidelijke bocht (ook wel het "Belgisch Bekken" genoemd, ook al gaat het hier strikt genomen niet om een geologisch bekken) tot diep in het huidige binnenland liep.⁷ In oudere geologische onderverdelingen worden deze tijdvakken samen het tertiair genoemd. Aan de top van de Oudenberg dagzomen afzettingen uit het Diestiaan⁸, de laatste fase van het Neogeen, die rijk zijn aan ijzerzandsteenbanken en silexkeien waardoor de onderliggende sedimenten tegen erosie werden beschermd. Deze ijzerzandsteenbanken zijn vermoedelijk ontstaan bij het plotse terugtrekken van de Diestiaanzee ongeveer 5,4 miljoen jaar geleden, toen de voormalige zeebodem bloot kwam te liggen en het ijzer uit de glauconiethoudende zanden (die veel ijzer bevatten) kon oxideren en precipiteren. Aan de voet van de Muur van Geraardsbergen stroomt de rivier de Dender, ongeveer 350 meter ten oosten van het plangebied. In het plangebied zelf dagzomen afzettingen van de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Sint-Maur (KoSm), dat bestaat uit grijze silthoudende klei. Deze afzettingen uit het leperiaan⁹ werden afgezet tijdens een nieuwe transgressiefase van de zee. Op de helling van de Muur van Geraardsbergen dagzomen achtereenvolgens (hellingopwaarts, van west naar oost) de jongere afzettingen van het Lid van Moen (KoMo, grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen, *Nummulites planulatus*) en het Lid van Aalbeke (KoAa, donkergrijze tot blauwe klei, glimmers), die worden afgedekt door de Formatie van Tielt (Tt, grijsgroen zeer fijn kleihoudend zand tot silt)¹⁰ en op de top van de Oudenberg door de Formatie van Diest (Di, groen tot bruin zand, heterogeen, meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke horizonten, schuine gelaagdheid, glauconietrijk, micarrijke horizonten).¹¹ Op onderstaande figuur (zie Figuur 4) wordt het onderzoeksgebied weergegeven op de tertiairgeologische kaart.

⁶ Claes & Gullentops, 2001, 22.

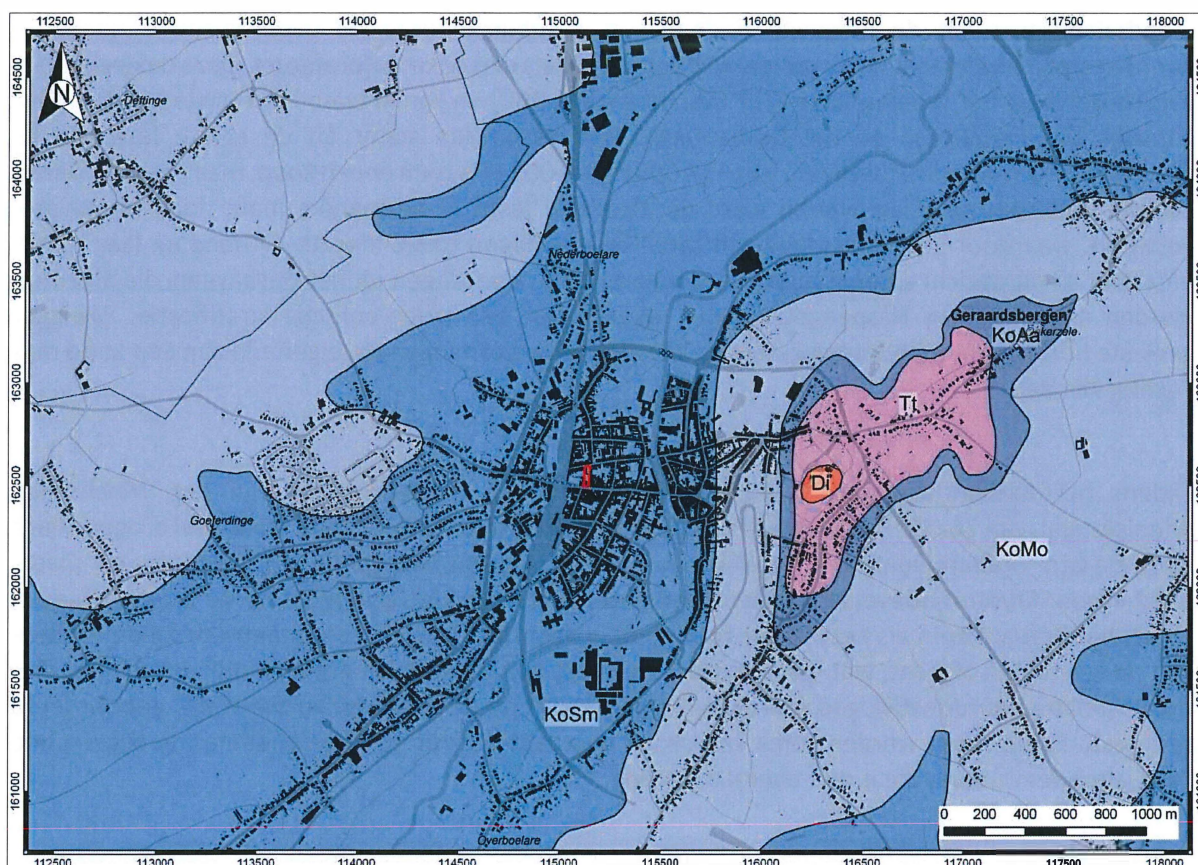
⁷ Jacobs *et al.*, 1999, 25; Steurbaut & Jacobs, 1993.

⁸ Het Diestiaan duurde van 14,8 tot 5,333 miljoen jaar geleden.

⁹ Het leperiaan of Ypresiaan vormde de oudste fase van het Eoceen en duurde van 56 tot 47,8 miljoen jaar geleden.

¹⁰ De Formatie van Tielt is eveneens een mariene afzetting uit het leperiaan, maar uit een latere fase dan de Formatie van Kortrijk (Laat-leperiaan).

¹¹ Databank Ondergrond Vlaanderen, 2015.

Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart

De afzettingen van de Formatie van Kortrijk, die ter hoogte van het plangebied in de ondergrond voorkomen, zijn dus in essentie mariene sedimenten, afgezet in de toenmalige leperiaanzee. Het Lid van Sint-Maur bestaat uit zeer fijnsiltige klei met enkele dunne intercalaties van grofsiltige klei of kleilig, zeer fijn silt. Daaronder bevinden zich afzettingen van het Lid van Mont-Héribu, ondiep-mariene afzettingen bestaande uit zandige klei. Samen bedraagt de dikte van deze pakketten ca. 42 meter.¹² In het plangebied komen deze tussen Oen 10 m -TAW voor. De hoogte van het maaiveld situeert zich aan de voet van de Oudenberg in de bebouwde kom van Geraardsbergen rond de 18 m +TAW, wat betekent dat boven het tertiair substraat een lemig tot zandlemig quartair dek met een dikte van ca. 20 m of zelfs meer aanwezig is. In het leemgebied worden de dikste waarden voor het quartair dek dan ook depressies en rivierdalen, zoals dat van de Dender, opgetekend.¹³

Quartair

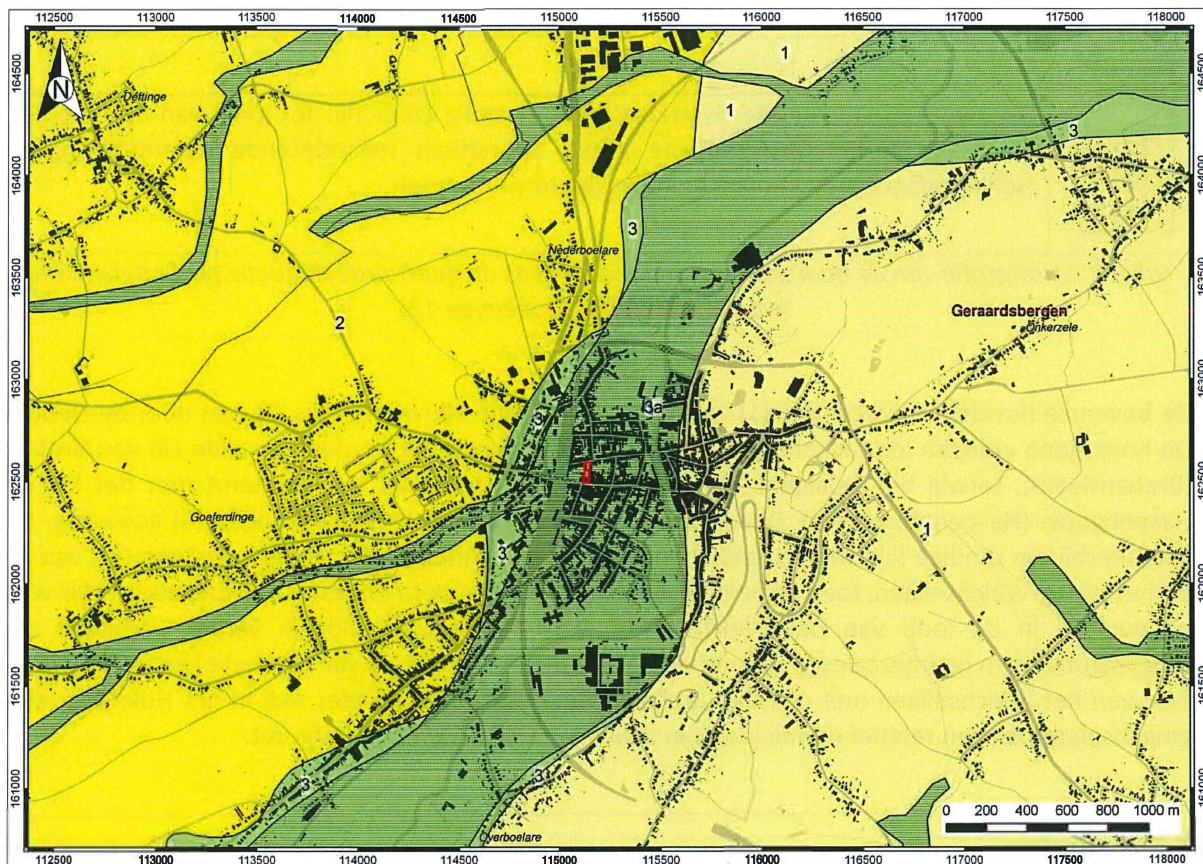
Aan het begin van het quartair werd het tertiaire landschap in Midden-België (in die tijd een kustvlakte) door tektonische werking opgeheven, terwijl een zeespiegelverlaging er tegelijk voor zorgde dat de erosiebasis van de rivieren dieper kwam te liggen. Tijdens het quartair heerste een polair klimaat van verschillende opeenvolgende ijstijden die werden afgewisseld met interglacialen waarin het klimaat een stuk zachter was. Tijdens de ijstijden werden sneeuw, zand en leem in het toenmalige

¹² Jacobs *et al.*, 1999, 30; Maréchal & Laga, 1988.

¹³ Bogemans & Van Malle, 2005, 7.

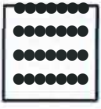

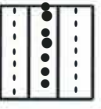
FH	Fluviatiele (inclus organo-chemische en perimariene) afzettingen van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
ELPw en/of HQ	Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene. Zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen. Silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. HQ: hellingsafzettingen van het Quartair.
FLPw	Fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Tabel 1: Stratigrafie van de quartaire afzettingen binnen het plangebied volgens de vereenvoudigde quartairgeologische kaart (schaal 1:200.000) (profieltype 3a)

Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart

De fluviatiele, alluviale afzettingen aan de top van het profiel zijn afkomstig van de holocene Dender. Het globale beeld van de vereenvoudigde quartairgeologische kaart wordt bevestigd door de meer gedetailleerde quartairgeologische profieltypenkaart (schaal 1:50.000). Hierop behoort de omgeving van het plangebied tot profieltype 18, die de volgende stratigrafische sequentie vertoont:

1 	Fluviatiele afzettingen met een textuur variërend van klei tot zand, mogelijk veen ontwikkeld.
2 	Homogene eolische leemafzettingen.
3 	Lemig materiaal, homogeen gelaagd of alternerend met zandige en/ of venige laagjes ontstaan door hellingsprocessen.
4 	Overwegend vlechtende rivierafzettingen, zandig (zeer fijn tot grof) van natuur met mogelijks in het basisgedeelte grind. Sporadisch meanderende rivierafzettingen. Hellingsafzettingen kunnen geïntercaleerd voorkomen.

Tabel 2: Stratigrafie van de quartaire afzettingen volgens de quartairgeologische profieltypenkaart (schaal 1:50.000) (profieltype 18)

De bovenste fluviatiele afzettingen (1) vormen het holocene alluvium dat is afgezet door de Dender. De homogene eolische leemafzettingen (2) vertegenwoordigen het eerder vermelde Lid van Brabant (Brabantleem), terwijl het gelaagde lemig materiaal (3) daaronder overeenkomt met het Lid van Haspengouw (Haspengouwleem). Daaronder zijn nog vlechtende rivierafzettingen (4) aanwezig. Het gaat hierbij om zandige (Lid van Lembeke) en aan de basis grindrijke afzettingen (Lid van Bos van Aa) uit het Vroeg-Weichseliaan, toen de paleovallei van de Dender werd uitgeschuurd en gedeeltelijk weer opgevuld.²⁰ In de loop van het Weichseliaan werd het dal uiteindelijk verder opgevuld met Haspengouwleem (geïntercaleerd met zandige afzettingen van het Lid van Lembeke) en in de koudste fase van het Weichseliaan met eolische Brabantleem, waarna de Dender zich in het Holoceen weer ging insnijden en een relatief dunne laag van alluviale sedimenten heeft afgezet.

1.1.3 Bodem

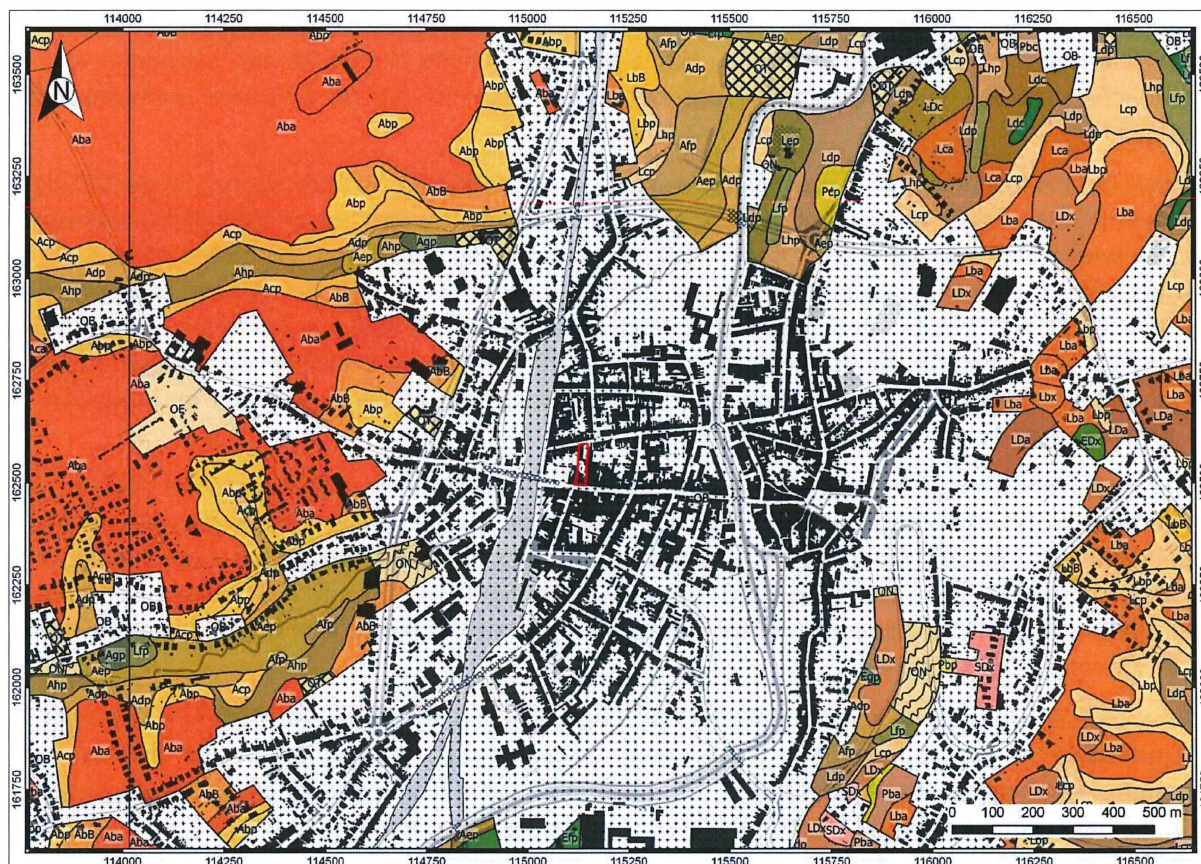
Het plangebied is gelegen in de bebouwde kom van Geraardsbergen, op de grens tussen de bodemassociatie van het Normaal Leemgebied en het Zuidvlaams heuvelland.²¹ Deze grens wordt ter hoogte van het plangebied gevormd door de Muur van Geraardsbergen, die gelegen is op ca. 500 m ten oosten van het plangebied. Het meest voorkomende bodemtype in het Normaal Leemgebied bestaat er uit droge leemgronden met textuur B-horizont (Aba), droge tot matig natte leemgronden in secundaire depressies zonder profielontwikkelingen (Abp, Acp, Adp) en natte leemgronden zonder profielontwikkeling (Aep). Het moedermateriaal bestaat uit löss, niveo-eolisch materiaal dat periglaciaal is afgezet. In onverweerde toestand gaat het om zacht, kalkrijk, geelachtig materiaal met

²⁰ Databank Ondergrond Vlaanderen, 2015b.

²¹ Tavernier & Maréchal, 1958; Verheye & Ameyckx, 2007; Van Hecke *et al.*, 2009.

5 tot 15 %, een leemgehalte van 70 tot 80 % en een zandgehalte van 5 tot 15 %. In het centraal gedeelte van de Leemstreek is het lössdek verscheidene meter dik, in het overgangsgebied in het noorden en het zuiden neemt de dikte ervan af. Het reliëf in de Leemstreek is golvend tot sterk golvend: er komen niveauverschillen tussen 20 en 40 meter voor. De hoogte ligt er tussen 40 en 200 m +TAW.²²

De bodem in en rondom Geraardsbergen bestaat overwegend uit vruchtbare leem- tot zandleemgronden. Het plangebied bevindt zich op de linkeroever van de Dender waar vooral matig droge tot matig natte leembodems voorkomen. Analyse van de digitale bodemkaart van Vlaanderen (zie Figuur 6) toont dat het omliggende gebied gekenmerkt wordt door de bodemseries Ab-bodem (droge leembodem), Aep/Ahp (natte leembodem zonder profiel), Lb-bodem (droge zandleembodem) en LO-bodems (matig droge tot matig natte zandleembodem). Het eigenlijke onderzoeksgebied wordt op de bodemkaart gekarteerd als "OB" (Bebouwde zones).²³ Omdat het plangebied centraal in de bebouwde kom van Geraardsbergen ligt en alle gekarteerde bodemseries rond de stadskern op vrij grote afstand liggen, is het niet mogelijk om op basis van extrapolatie van de polygonen uitspraken te doen over de oorspronkelijke bodemtypes die binnen het plangebied voorkwamen. In ieder geval kunnen in meerdere of mindere mate vergraven gronden verwacht worden

Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen²⁴

²² Verheye & Ameryckx, 2007.

²³ Databank Ondergrond Vlaanderen, 2015b.

²⁴ AGIV 2015.

1.2 Historiek en cartografische bronnen

Binnen dit kader wordt eerst een klein historisch overzicht gegeven over het onderzoeksgebied, daarna worden de reeds gekende archeologische waarden uit de nabije omgeving besproken.

1.2.1 Historiek

Het ontstaan van de stad Geraardsbergen tussen 1067 en 1070 kadert binnen de ambitieuze expansiepolitiek van de Graven van Vlaanderen. In het midden van de 11de eeuw valt het gebied tussen Dender en Schelde definitief in handen van de Graaf van Vlaanderen, Boudewijn VI. Geraardsbergen, gelegen op een cruciale grenstrook afgebakend door de Dender, werd opgericht als versterking van het Vlaamse grondgebied.²⁵ De eerste kern van de stad moet men volgens historische bronnen in het stadsdeel Hunnegem situeren, dat in de late 12^e eeuw door Boudewijn VI van Vlaanderen werd gekocht van Geraard van Hunnegem. De Heerlijkheid van Hunnegem werd echter meteen verpacht aan de heer van Boulare.²⁶ Naast Aalst, Dendermonde en Ninove ontstond al snel een nieuwe verstedelijkte machts- en bestuursbasis, bevolkt door tal van kooplieden en ambachtslui. Belangrijk voor de sociale, economische, culturele en geestelijke expansie was de overplanting in 1081 van de Sint-Adriaansabdij van Dikkelvenne naar Geraardsbergen. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat gedurende de 15de en de 16de eeuw kleine bronsgieters binnen de stad instonden voor de productie van metalen devotionalia voor de talrijke pelgrims die dit populaire bedevaartsoord opzochten.²⁷

Vanaf het begin van de 13de eeuw bloeit de stad voornamelijk door de lakenweverij. In de 14de eeuw behoort Geraardsbergen zelfs tot de acht grootste weverscentra van het graafschap Vlaanderen. In 1332 wordt dit centrum van welvaart voorzien van vestingmuren met versterkte torens en zes stadspoorten. De aanleg van een vesting was nodig want mede door haar strategische ligging werd de stad in de 14de–15de eeuw veelvuldig geteisterd door conflicten, oorlogen, plunderingen en vernieling. In de 16^e eeuw leed de stad daarenboven onder zware branden en verschillende pestepidemieën.²⁸ Pas in de loop van de 18de eeuw kende de stad wederom een relatieve welvaart en bloei door de kantnijverheid, lucifers- en sigarenfabricatie.

Het onderzoeksterrein bevindt zich in het stadscentrum langs een verkeersweg die sinds de late middeleeuwen ongewijzigd is gebleven. Het plangebied is gelegen in een sector die tijdens de middeleeuwen bekend stond als het weverskwartier, rond de nabijgelegen Sint-Kathelijnekapel (de huidige collegekerk van Sint-Catharina). Vanaf 1622 vestigden de broeders Miniemen zich op deze locatie en wordt de kerk omgevormd tot klooster. In 1850 vestigt het college zich in de gebouwen van het voormalige klooster.

Belangrijk is het sinds de middeleeuwen quasi ongewijzigde verloop van de Oudenaardsestraat. De handelsweg is tot op heden een voorname verkavelingsas, waarbij elk nieuw gebouw werd opgetrokken volgens dezelfde rooilijn. Dit heeft als gevolg dat het bodemarchief langsheen de Oudenaardsestraat compleet verstoord raakte, maar dat de oorspronkelijke terreinopbouw in de achterliggende tuingedeeltes nagenoeg intact bewaard is gebleven.²⁹

²⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed, D 20329.

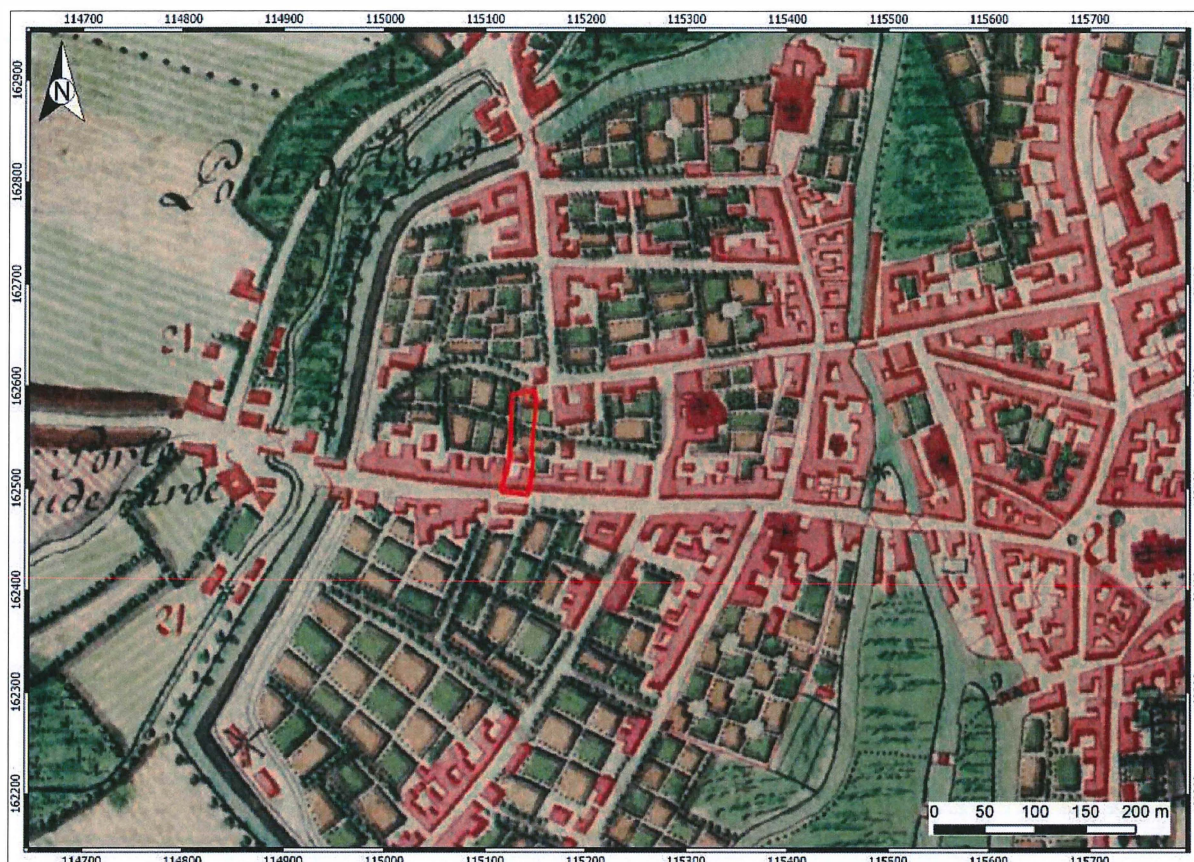
²⁶ Hasquin 1980, 284.

²⁷ Beeckmans & Borremans 1995/6.

²⁸ Hasquin 1980, 284-285.

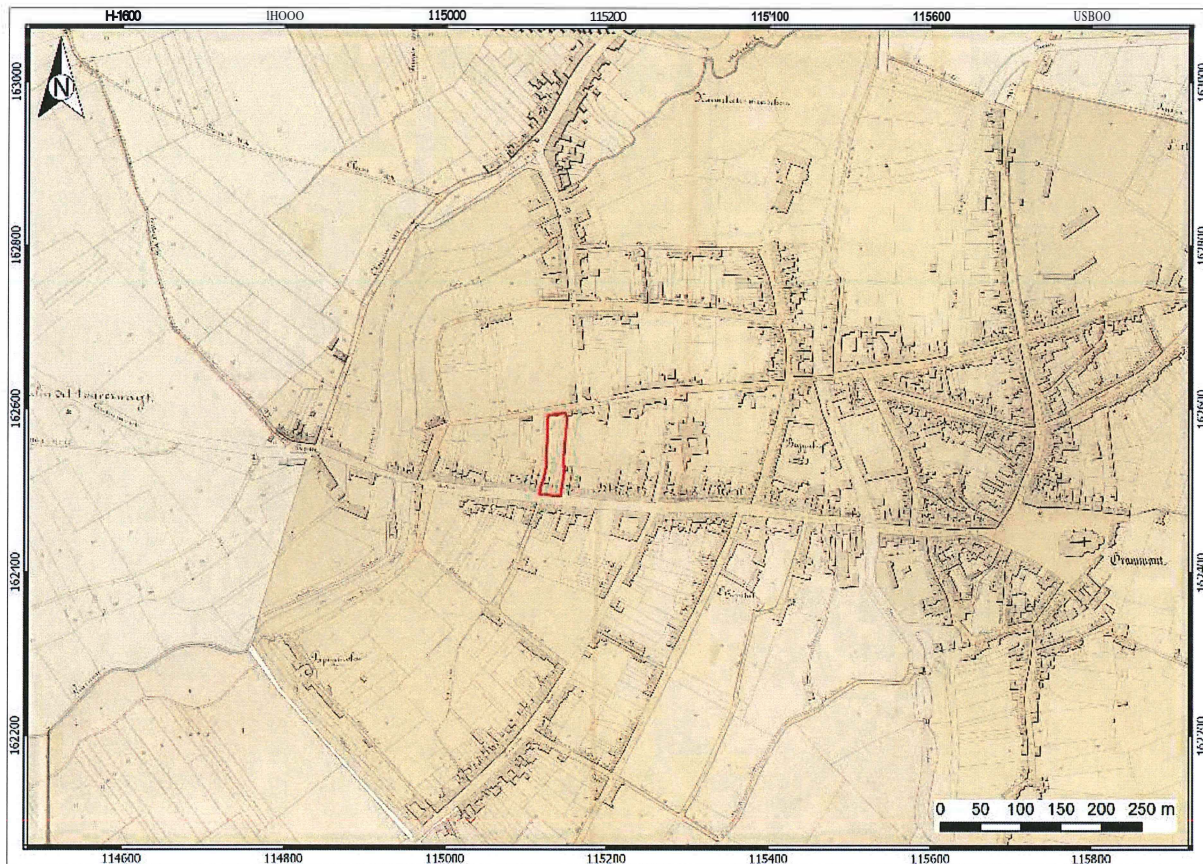
²⁹ Deschietter & De Wandel 2008a, 13.

Op de kaart van Ferraris (zie Figuur 8), die ongeveer tweehonderd jaar later gemaakt is, zien we hetzelfde beeld terug met bewoning langs de Oudenaardsestraat en achterliggende tuinen. Algemeen is er ten opzichte met van Deventer weinig veranderd aan het stratenpatroon en de bebouwing binnen de stad Geraardsbergen. Langs de Warandestraat is nu wel bebouwing aanwezig binnen de grenzen van het plangebied.

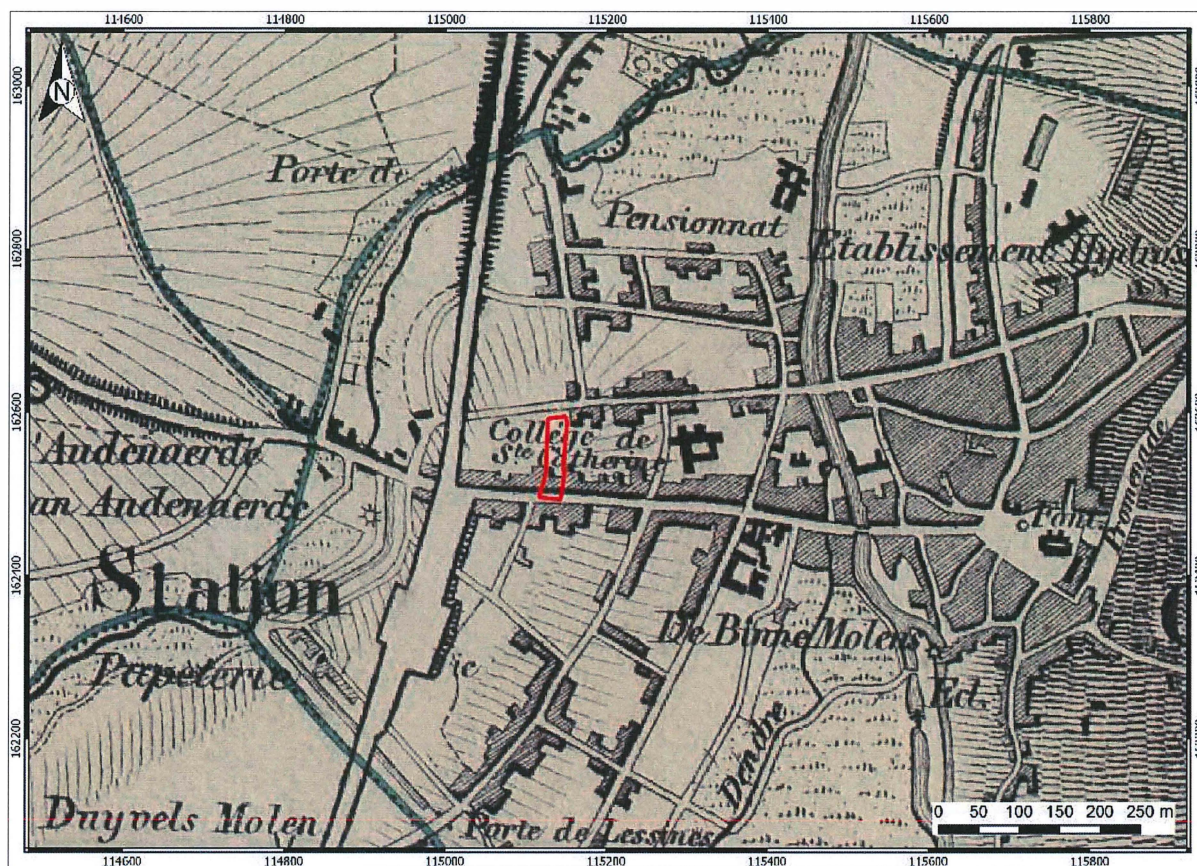
Figuur 8: Uitsnede van de Kaart van Ferraris met aanduiding van het plangebied uit de tweede helft van de 18de eeuw {1771-1778} {Geopunt Vlaanderen}

Uit het midden van de 19de eeuw zijn twee kaarten geraadpleegd waarop de stadskern van Geraardsbergen is weergegeven. Het betreft de atlas van Buurtwegen (1841-1843) en de topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854).

Figuur 9: Uitsnede van de Atlas van Buurtwegen {1841-1843} met aanduiding van het plangebied {Geopunt Vlaanderen}

Het beeld op deze kaarten komt grotendeels overeen met dat op de oudere stadsplannen. De stadskern en het stratenpatroon van het 19de eeuwse Geraardsbergen komt grotendeels overeen met datgene dat op de kaart van *van Deventer* uit de 16de eeuw wordt afgebeeld. De bebouwing langs de Oudenaardsestraat is nog steeds aanwezig en ook nu zijn nog grote stukken van de binnenstad onbebouwd. Zo ook aan de noordelijke zijde van het plangebied. Op de atlas van Buurtwegen zijn er hier wel twee woningen afgebeeld. De bewoning langs de Warandestraat is echter nog niet volledig aaneengesloten zoals deze langs de Oudenaardsestraat. Op de topografische kaart uit 1952 (zie Figuur 11) is de stadskern van Geraardsbergen wel volledig bebouwd.

Figuur 10: Uitsnede van de Kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied {1846-1854} (Geopunt Vlaanderen)

Figuur 11: Topografische kaart uit 1952 met aanduiding van het plangebied (NGI)

Er kan dus op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal geconcludeerd worden dat het stadscentrum van Geraardsbergen tot op het einde van de 19de eeuw een vrij open karakter behield met aaneengesloten bebouwing langs de belangrijkste invalswegen en open, groene zones in de rest van de stad. Het stratenplan van de stad blijft vanaf de 16de eeuw, kaart van *van Deventer*, grotendeels ongewijzigd en mogelijk gaat dit zelfs terug tot het middeleeuws stratenpatroon.

1.3 Archeologische data

1.3.1 Centrale Archeologische Inventaris

De archeologische vindplaatsen in de omgeving van het plangebied worden aangegeven op onderstaande figuur (zie Figuur 12). Hieronder volgt ook een oplistings van deze onderzoeken met een bondige omschrijving van de aangetroffen archeologische waarden:

- 503740: *Jozefietencollege*: klooster met kerk uit de late middeleeuwen
- 501697: *Sint-Adriaansabdij*: klooster overgeplaatst van Dikkelvenne naar Geraardsbergen in 1096.
- 501780: muntschat uit de 15^e - 17^e eeuw
- 150261: brouwerij uit de 13^e eeuw
- 502263: *Sint-Katarinacollege*: kerk en crypte uit de late middeleeuwen

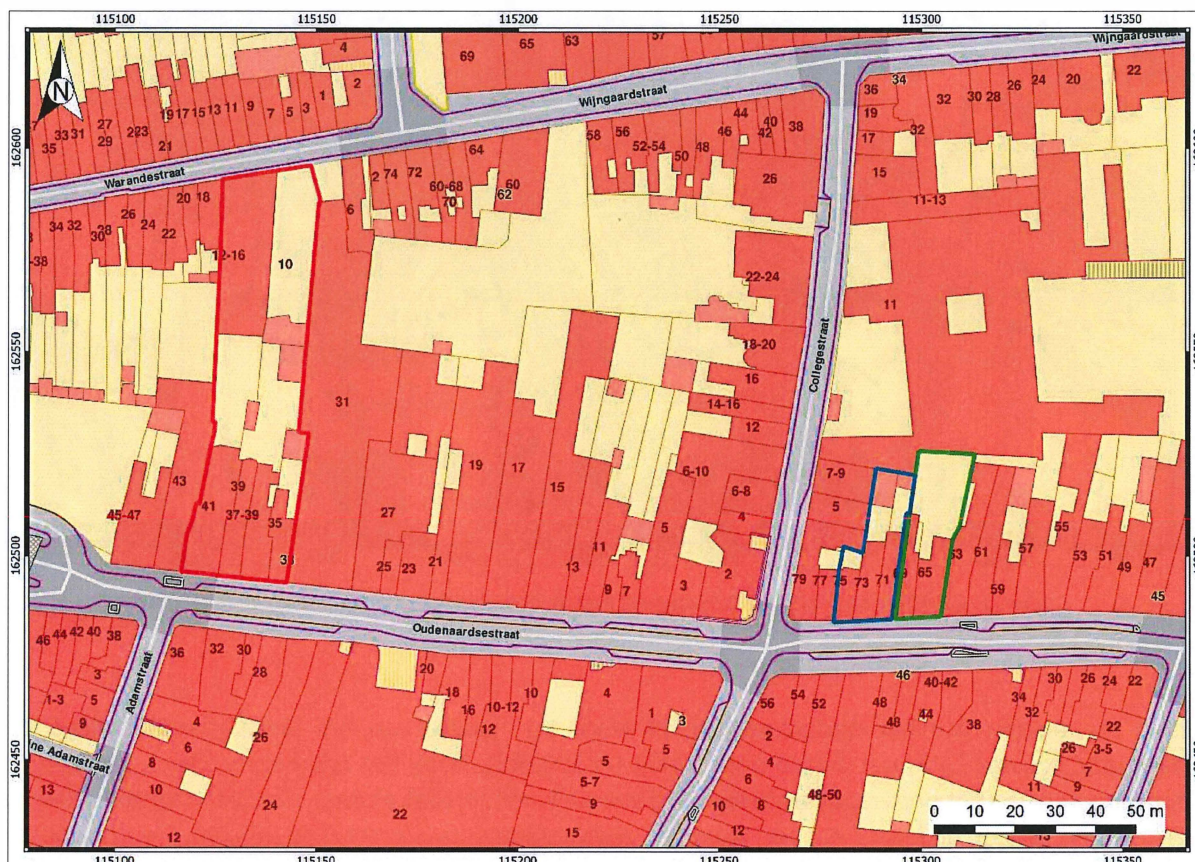
- 151084: onderzoek op aanpalende perceel door het PAM
- 502300: pand bewoond tussen de 14^e en de 13^e eeuw
- 501689: bewoning uit de nieuwste tijd
- 501690: sporen van laatmiddeleeuwse bewoning tijdens verschillende opgravingen tussen 1989 en 1993
- 501692: losse vondst laatmiddeleeuws aardewerk
- 502287: sporen van metaalbewerking uit de late middeleeuwen, een steenbakkerij uit de 13^e eeuw en mergel- en/of kalkwinning uit de 19^e eeuw
- 500303: waterleiding en bewoning uit de late middeleeuwen
- 40124: funderingsresten uit de late middeleeuwen en afvalput uit de nieuwste tijd
- 207096: kuilen van zandwinning uit de nieuwste tijd
- 502265: bewoning uit de late middeleeuwen
- 502277: hospitaal uit de volle middeleeuwen
- 503742: vroeg-Gotische kapel (volle middeleeuwen)
- 502239: verdedigingselementen uit late middeleeuwen
- 502295: deel van de stadsomwalling uit de volle middeleeuwen
- 502286: delen stadsomwalling, mogelijk vroege middeleeuwen
- 500431: beschermd pand uit 18de eeuw
- 150260: verdedigingselementen uit late middeleeuwen
- 502278: *Mariakapel* op de top van de Oudenberg, eerste vermelding in 1294, maar huidige gebouw uit 1906
- 503741: *Priorij van Hunnegem* uit de 17de eeuw met kerk uit de volle middeleeuwen (11de - 13de eeuw) die zelfs teruggaat tot de 8ste eeuw
- 156978: sporen aangetroffen tijdens archeologisch vooronderzoek met daarbij ook verschillende losse vondsten (aardewerk en silex)

Interessant is ook het reeds eerder aantreffen van overblijfselen van artisanale activiteiten. Zo werden er op één locatie (id 502287) naast sporen van een steenbakkerij en mergelwinning in de nieuwe tijden, ook restanten van laatmiddeleeuwse metaalbewerking gevonden. Tal van vondsten verwijzen er naar de aanwezigheid van een metaalgieterij waar lokale bedevaartsouvenirs werden geproduceerd. Ter hoogte van id 207096 konden zandwinningskuilen uit de nieuwe tijd geattesteerd worden.

1.3.2 Recent archeologisch onderzoek in de nabije omgeving

Op twee naast elkaar gelegen percelen aan de Grotestraat te Geraardsbergen, gelegen op ongeveer 150m ten oosten van het huidige onderzoeksgebied, werden recent twee archeologische opgravingen uitgevoerd. De resultaten van deze opgravingen lijken ons in het kader van het huidige onderzoek relevant, omdat ze gelegen zijn op korte afstand van het onderzoeksterrein en ze bevonden zich eveneens aan dezelfde invalsweg naar het centrum van de stad.

Figuur 13: De twee onderzoeksterreinen langs de Grotestraat te Geraardsbergen. In het groen de door PAM-Velzeke in 2008 onderzochte percelen en in het blauw het in 2015 door BAAC Vlaanderen opgegraven terrein. Het huidige onderzoeksterrein is rood omkaderd.

In april 2008 voerde PAM-Velzeke onder leiding van Johan Deschieter en Tineke De Wandel een kleinschalig noodonderzoek uit in het centrum van Geraardsbergen.³⁰ Het terrein omvatte de percelen langs de Grotestraat 67-69 (id 151084 op CAI-kaart)(zie Figuur 13).

Langs de straatzijde waren de sporen te zwaar aangetast of grotendeels verdwenen door hedendaagse kelderconstructies en nutsleidingen langsheen de Grotestraat. In het voormalige tuingedeelte bleken de aangetroffen antropogene pakketten en sporen vrij goed bewaard te zijn en kon een stratigrafische sequentie van meer dan 3 m diepte worden geregistreerd. In totaal werden een 70-tal archeologische sporen en structuren aangetroffen.

³⁰ Deschieter & De Wandel 2008a.

Over het terrein bevond zich aanvankelijk een 40 cm dikke homogene zandleemlaag (ploeglaag). Aan de hand van het aardewerk kon dit agrarisch substraat worden gedateerd in de 13de tot de eerste helft van de 14de eeuw. De aanwezigheid van een dergelijk agrarisch pakket in de middeleeuwse binnenstad is geen zeldzaamheid. Hoewel het terrein vanaf de 13^e eeuw binnen de stadsvesten kwam te liggen, fungeerde het eeuwenlang binnen het kader van agrarische activiteiten³¹. Het open karakter van de binnenstad wordt bevestigd door iconografische en cartografische bronnen uit de 16de tot 18de eeuw.

Enkele sporen uit de late middeleeuwen dateren wijzen eveneens op agrarische activiteit in de binnenstad van Geraardsbergen. De gronden lijken in deze periode ook de uitgelezen locatie te zijn geweest voor kleinschalige leemexploitatie en dienden finaal als stortplaats voor allerhande afval.³² Vanaf de 15de en 16de eeuw werd het onderzochte areaal nog intensiever onderworpen aan graafactiviteiten. Opmerkelijk waren een aantal kuilen gevuld met brokken verbande leem en/of grote hoeveelheden aardewerk.³³

Tijdens het onderzoek kwamen geen directe sporen van bewoning aan het licht. Met uitzondering van één bakstenen waterput uit de 18e-19e eeuw werden geen constructieresten of (delen van) gebouwplattegronden aangetroffen.

De uitwerking van het onderzoek dat in juni 2015 werd uitgevoerd door BAAC Vlaanderen, onder leiding van David Demoen, is momenteel nog niet volledig afgewerkt. Tijdens het onderzoek werden een 50-tal sporen geregistreerd. Het betreft voornamelijk leemwinningskuilen, puinkuilen en muurwerk. Daarnaast werd halverwege het onderzoeksterrein ook een laatmiddeleeuwse oven aangetroffen. In het profiel konden verschillende ophogingspakketten bovenop een oorspronkelijke cultuurlaag, die aan de hand van het aangetroffen aardewerk gedateerd kon worden in 13de 14de eeuw, onderscheiden worden. Deze cultuurlaag bevestigd het beeld van het open karakter van de binnenstad tijdens de middeleeuwen waarin agrarische activiteiten plaatsvonden.

In november 2015 voerde BAAC Vlaanderen een vooronderzoek uit op terreinen langs het Brouwershof. Hier bevond zich mogelijk de oudste bewoning en bewoning van stedelijk Oudenaarde. Tijdens het onderzoek werden echter ook oudere sporen aangetroffen. Op een hoger gelegen oever van de Dender werd een grafcirkel aangetroffen, die voorlopig in de ijzertijd gedateerd wordt. Vanaf de volle middeleeuwen werd het terrein meer intens bewoond, zoals blijkt uit de verschillende ophogings- en bewoningslagen uit deze periode. Ook werd een ronde ovenstructuur uit de late middeleeuwen blootgelegd. Het westelijke deel van het terrein werd doorsneden door de stadsomwalling, waarvan een gedempte gracht en fragmentair bewaard opgaand muurwerk werden aangetroffen. Ten slotte werd ook een vierkante baksteenoven blootgelegd. Deze structuur wordt voorlopig in de Nieuwe tot Nieuwste Tijd gedateerd. Na het vooronderzoek werd een vlakdekkend vervolgonderzoek geadviseerd. Dit staat in de loop van 2016 gepland.³⁴

³¹ Deschieter & De Wandel 2009, 480, 502

³² Deschieter & De Wandel 2008a, 37.

³³ Deschieter & De Wandel 2008a, 99, 40-57; Deschieter & De Wandel 2008b, 19.

³⁴ Van Remoortel ea. 2015, 29-41.

1.4 Archeologische verwachting

Op basis van de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek kan volgende verwachting voor het huidige onderzoeksterrein worden geschetst.

Door de aanwezigheid van recente kelders en nutsleidingen langsheen de Oudenaardsestraat kan in het zuidelijke deel van het plangebied zware verstoring worden verwacht. Zoals op de aangrenzende percelen zijn eventueel aanwezige archeologische sporen hier wellicht te zwaar beschadigd of reeds verdwenen. Voor het noordelijk deel kunnen gelijkaardige sporen als deze op de aangrenzende percelen worden verwacht, met name laatmiddeleeuwse leemwinnings- en afvalkuilen. Een sporenbestand uit de volle middeleeuwen of ouder-voor de grootschalige stedelijke ontwikkeling van Geraardsbergen - is echter niet uit te sluiten.

Op nabijgelegen percelen konden een agrarisch substraat, leemwinnings- en afvalkuilen en een ovenstructuur worden gedocumenteerd. De sporen houden weliswaar rechtstreeks verband met laat- en post-middeleeuwse bewoning langsheen de aanliggende straten. Wat het huidige plangebied betreft wijzen historische en cartografische bronnen op een vrij algemene stedelijke ontwikkeling: langsheen de Oudenaardsestraat ontstond bebouwing, terwijl de Warandestraat tot diep in de 18^e eeuw onbebouwd bleef. Het tussenliggende gebied werd meer dan waarschijnlijk als achtererf ingericht. Onderzoek op gelijkaardige terreinen wees echter uit dat ook deze achtererven erg rijke archeologische contexten kunnen zijn, met restanten van onder andere bewoning, ambachtelijke activiteit en landbewerking en -inrichting.

2 Methode

In dit hoofdstuk wordt eerst de toegepaste methodologie geschetst (werkwijze, planning, aanpak, strategie van het veldwerk). Daarna wordt de methodiek van de uitwerking en een planning van het verdere verloop van het onderzoekstraject van het vooronderzoek opgesteld.

2.1 Veldwerk

Het vooronderzoek op de site van Geraardsbergen - Oudenaardsestraat werd - op vraag van de opdrachtgever - in twee fasen uitgevoerd. Op die manier werd de planning van de bouwwerken grotendeels gevrijwaard. Een eerste fase behandelde de niet bebouwde terreinen achter de gebouwen aan de Oudenaardsestraat en de terreinen langs de Warandestraat (waar aanvankelijk een loods stond, die voor het onderzoek werd afgebroken). Op deze terreinen werden een standaard proefsleuvenonderzoek toegepast. Een tweede fase behandelde de gebouwen met kelder langs de Oudenaardsestraat. Hierbij werd de afbraak van de kelders en de aanleg van de kelderput voor de aanstaande bebouwing archeologisch begeleid. De oppervlakte van het volledige onderzoeksterrein bedroeg 2339 m², de oppervlakte van het terrein onderzocht tijdens de eerste onderzoeksfase bedroeg 1850 m², de oppervlakte van het terrein onderzocht tijdens de tweede onderzoeksfase bedroeg 489 m².

Conform de Bijzondere Voorwaarden werd tijdens de eerste onderzoeksfase een terrein van ca. 2000 m² aan de hand van een proefsleuvenonderzoek onderzocht. Hierbij werden drie parallelle sleuven aangelegd, elk met een minimale breedte van 2 m. Deze sleuven situeerden zich in de lengteas van het plangebied. De dekkingsgraad diende 10% door middel van proefsleuven en 2,5% door middel van kijkvensters te bedragen. Indien noodzakelijk voor een kwalitatieve waardering konden bijkomende kijkvensters aangelegd worden. De zijden van deze kijkvensters maten maximaal de afstand tussen twee sleuven. De kijkvensters en/of dwarssleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

De totaal onderzochte oppervlakte bedroeg 237 m². De dekkingsgraad van het onderzoek bedroeg bijgevolg 12.8%. De sleuven werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 21 ton met gladde graafbak van 2 m. In elke sleuf werd machinaal één vlak aangelegd op het archeologisch relevante en leesbare niveau; dit gebeurde onder begeleiding van minstens één archeoloog. Vervolgens werd het vlak manueel bijgeschaafd zodat de sporen het best zichtbaar waren en meteen konden worden aangeduid en geïnterpreteerd.

Van alle sleuven werden overzichtsfoto's gemaakt en van alle sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen werden ingemeten met behulp van een *GNSS GPS-toestel* en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van het programma *Autocad* werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk sporen plan.

Per proefsleuf werden twee diepere profielputten aangelegd, die tot minstens 60 cm in de moederbodem doordrongen. De locatie van deze profielputten stond in functie van het inzicht in de lokale bodemopbouw. Deze bodemprofielen werden opgemeten, opgekuist, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes. Bij elke profielput werd de absolute hoogte van het archeologisch vlak en van het maaiveld opgemeten en op het plan aangeduid.

Figuur 14: Fasering van het vooronderzoek, met weergaven van de onderzoekszone van de tweede fase van het onderzoek (blauw) en de inplanting van proefsleuven van de eerste onderzoeksfase.

Tijdens de tweede onderzoeksfase werden bestaande kelders uitgegraven en bestudeerd. Vervolgens werd net onder het vloerniveau van de afgebroken kelders een archeologisch niveau aangelegd.

Centraal op het terrein werd tevens een kleine-aanvullende- proefput (ca. 3.50 m bij 3 m) aangelegd. In deze zone bevonden zich immers geen bestaande kelders. Deze zone werd echter wel verstoord door de aanleg van toekomstige kelderstructuren. Binnen de proefput werden het archeologisch potentieel van deze zone geëvalueerd. De proefput werd benaderd als een volwaardige opgraving en werd dan ook als dusdanig geregistreerd en bestudeerd.

2.2 Uitwerking

De basisuitwerking van de opgraving en de rapportage van de onderzoeksresultaten gebeurden allen door BAAC Vlaanderen, conform de minimumnormen en de bijzondere voorwaarden bij de opgraving. De basisuitwerking van de opgraving omvatte een beknopte omschrijving van alle sporen in een sporenlijst, het opstellen van een fotolijst, monsterlijst en vondstenlijst. Ook werden de vondsten gereinigd, gedetermineerd, geregistreerd, gedateerd en, indien relevant, getekend. De veldplannen van de opgraving werden gedigitaliseerd, opgemaakt en in overzichtelijke kaarten weergegeven. De coupe- en profieltekeningen werden gedigitaliseerd en in uniforme afbeeldingen weergegeven. Deze basisuitwerking gebeurde onmiddellijk na het veldwerk.

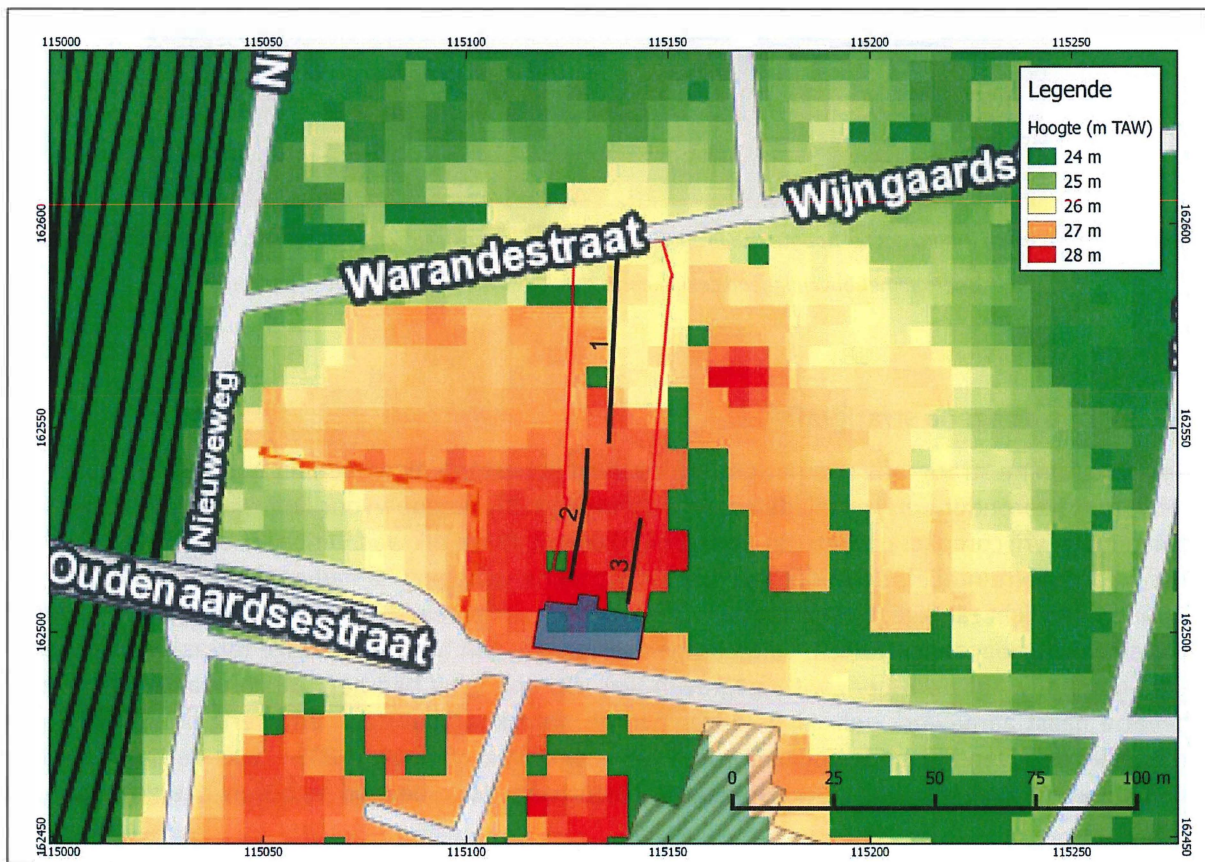
Na deze basisuitwerking werd een evaluatierapport opgemaakt. Dit evaluatierapport vormde de aanzet naar het voorliggende conceptrapport.

Dit conceptrapport bevat, conform de minimumnormen en de bijzondere voorwaarden bij de opgraving, volgende elementen:

- een historische situatieschets door interpretatie van historische kaarten, iconografische bronnen en literaire bronnen, geïllustreerd met het nodige beeldmateriaal
- een vergelijking met sites uit de omgeving van het plangebied
- georeferencierte gedetailleerde plannen van de opgravingsputten in kleur
- de gemiddelde diepte van het archeologisch leesbare niveau ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing en het maaiveld
- een beschrijving en verantwoording van afwijkende methodiek indien dit noodzakelijk was
- een beschrijving van de resultaten met inbegrip van een antwoord op de onderzoeksvragen
- locatie waar het vondstmateriaal wordt bewaard
- bijlagen: fotolijst, sporenlijst, vondstenlijst, coupetekeningen
- Alle gedurende de prospectie getrokken vlakfoto's, profielfoto's, detailfoto's en foto's van de gezette coupes

De basis van het colluviaal pakket kan meer inzicht bieden in het oorspronkelijke reliëf van het onderzoeksterrein: In Profiel 4 situeerde de basis van het colluvium zich op een hoogte van 26.70 m TAW, terwijl dit in het noorden van het onderzoeksterrein - in Profiel 1 - op een hoogte van 24.20 m TAW was. Voor de afzetting van het colluvium kende het terrein met andere woorden een meer uitgesproken helling in noordelijke richting (met een verval van 2.50 m, t.o.v. een verval van 1.80 m in het huidige reliëf).

Het bepalen van de ouderdom van dergelijk colluvium is erg delicaat. Ten eerste bevatten de pakketten geen dateerbare vondstcollectie. Daarenboven is de datering van colluvium op basis van een vondstcollectie uit methodologisch standpunt beperkt: aangezien het *de facto* over secundair materiaal gaat, is de herkomst van de vondstcollectie nooit zeker. Hetzelfde geldt overigens ook voor het 14C-dateren van houtskoolinclusies. Het dateren van het afzettingsmoment via OSL-dateringen geeft daarentegen vaak wel betrouwbare resultaten. Algemeen kan men wel stellen dat het meeste colluvium in Vlaanderen ontstond tijdens de Romeinse periode en vanaf de volle middeleeuwen, toen de hellingsprocessen een versnellingsmoment kenden door de afname van het bosbestand en de bodembegroeiing door antropogene ontbossing.³⁵

Figuur 16: Weergave van het microreliëf van het terrein aan de hand van het OHM van V/aanderen.³⁶

De moederbodem onder het colluvium had een licht zandige, lemige textuur. Onder het colluvium vertoonde de bodem een zogenaamde *banden 8-horizont*, een textuur B-horizont die typisch voorkomt in Loss-bodems. De opvallende banden zijn ontstaan door een differentiatie van uitloging

³⁵ Paulussen 2013, 108-111.

³⁶ Geopunt 2015.

en inspoeling van kleideeltjes en ijzermineralen. Hierdoor ontstaat een afwisseling van lichte, lemige uitlogingslaagjes en donkere inspoelingslagen. Deze lagen hebben een hogere concentratie klei en ijzermineralen. Vaak zijn deze lagen compacter dan de bovenliggende uitgeloopte laagjes. Algemeen worden de donkere inspoelingslagen dunner naarmate ze dieper gelegen zijn.³⁷

Figuur 17: De banden B-horizont ter hoogte van Profiel 3 in het zuidelijke deel van werkput WP0II. Uiterst rechts is nog een deel van het bovenliggend colluvium te zien. Onderin bevindt zich de C-horizont.

3.1.2 Antropogene stratigrafie

De antropogene stratigrafie van het onderzoeksterrein bestond algemeen uit een recente bouwvoor (Abv) met daaronder een laatmiddeleeuwse ophoging (L3). De bouwvoor liet zich optekenen als een donkergrijs, vrij compact pakket, dat ongeveer 20 cm tot 40 cm dik was. De basis van dit pakket volgde het huidige terreinreliëf. De onderliggende antropogene ophoging L3 had een grijze tot donkergrijze kleur en een licht zandige, lemige textuur. Deze laag was ongeveer 20 cm dik en werd over het gehele onderzoeksterrein aangetroffen - uitgenomen ter hoogte van het kunstmatige terras waar de gehele bodemopbouw tot de B-horizont afgegraven was. De ophoging had een vrij compacte structuur en bevatte naast aardewerk ook vrij vele fragmenten houtskool, baksteen en overig bouwpuin. In het zuidelijke deel van het onderzoeksterrein - ter hoogte van werkput WP03 - was de basis van deze ophoging erg onregelmatig door langdurige bioturbatie. Hier bevond zich een overgangshorizont (L3/Ccol).

In het uiterste noordelijke deel van het onderzoeksterrein, ter hoogte van Profiel 1, werd de laatmiddeleeuwse ophoging L3 afgedekt door nog twee antropogene ophogingen (zie Figuur 15). De bovenste ophoging L1 (net onder de bouwvoor) was een pakket verbrande leem, dat een 10-tal cm dik was. Mogelijk moet men dit pakket associëren met een afbraakfase van afgebrande bebouwing op het terrein. Onder dit pakket werd een beige tot grijs, erg compacte ophoging aangetroffen. Dit pakket bevatte onder andere fragmentjes houtskool, baksteenspikkels en brokken natuursteen. Beide lagen

³⁷ Jongmans ea. 2012, 896; De Bakker ea. 1989, 75-76.

bevatten geen dateerbare vondstcollectie. Het valt op dat deze lagen slecht zeer lokaal voorkwamen. In het zuidelijke deel van Profiel 1 werden deze lagen doorsneden door de bovenliggende bouwvoor. Verder zuidelijk werden deze lagen niet meer aangetroffen. Het is niet duidelijk of deze lagen aanvankelijk slecht lokaal voorkwamen of dat deze laag op grote delen van het terrein vernietigd werd bij de aanleg van de bovenliggende bouwvoor- zoals lijkt uit Profiel 1.

Figuur 18: Profiel 4 in werkput WP03.

3.2 Spoorbeschrijving en interpretatie

Tijdens het onderzoek werden verschillende archeologisch relevante sporen aangetroffen. Deze kunnen alle tussen de late middeleeuwen en de Nieuwste Tijd gedateerd worden. In onderstaande paragraaf worden deze sporen per occupatieperiode besproken.

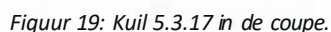
3.2.1 Volle middeleeuwen: achtererven en mogelijke artisanale zone

De vroegste bewoning op het onderzoeksterrein moet in de volle middeleeuwen gesitueerd worden. Toen maakte het terrein deel uit van achtererven van de bebouwing langs de Oudenaardsestraat.³⁸ De inrichting van deze achtererven bestond in hoofdzaak uit enkele kuilen en een dubbele perceelsgreppel. Verder naar het noorden - op de terreinen naast de huidige Warandestraat - werden aanwijzingen aangetroffen van laatmiddeleeuwse, reeds in de Nieuwste Tijd verdwenen bewoning. Hier werd immers een grote kuil die vrijwel volledig gevuld was met verbrande leem aangetroffen. Mogelijk moet men deze afvalkuil in verband brengen met de afbraak van afgebrande bewoning langs de Warandestraat.

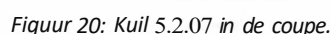
Achtererven: Kuilen en een dubbele perceelsgreppel

In werkputten WP02 en WP03 werden enkele volmiddeleeuwse kuilen aangetroffen die meer dan waarschijnlijk tot de inrichting van achtererven bij de bewoning langs de Oudenaardsestraat gerekend moeten worden. Kuilen S.3.17 en S.3.18 - centraal in werkput WP03 - waren ronde kuilen met een donkergrijze tot grijze vulling. In het vlak waren deze sporen rond van vorm, met een doorsnede van ongeveer 50 tot 70 cm. In de coupe had kuil S.3.17 een komvormige doorsnede met een vrij vlakke bodem, die tot 40 cm onder het archeologisch niveau (net onder L3) bewaard was. De vulling van deze kuilen bevatte vrij kleine hoeveelheden aardewerk, mortel en bouwceramiek. Deze kuilen konden gezien de beperkte inhoud van hun vulling, geen specifieke functie worden toegewezen.

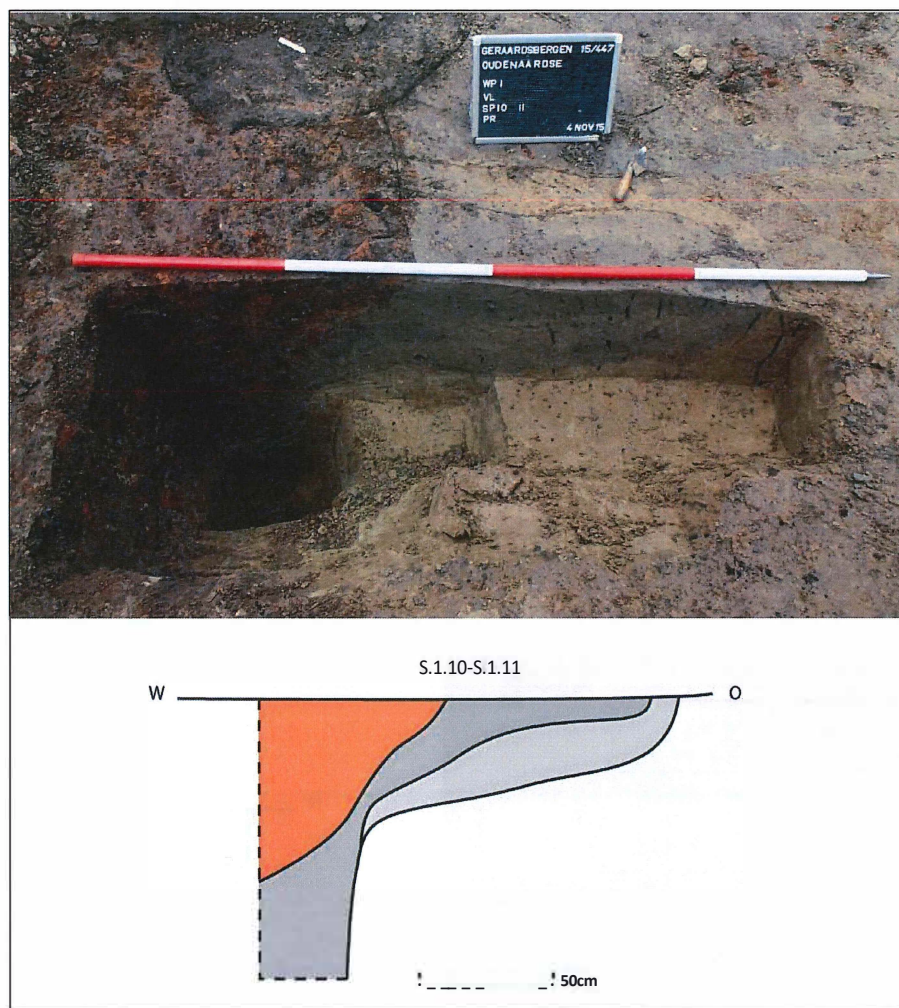
³⁸ Tijdens de eerste veldwerkfase werd de bebouwing langs de Oudenaardsestraat zelf niet onderzocht. Dit gebeurde tijdens een tweede veldwerkfase (zie: 2.1Veldwerk).

In het uiterste zuiden van werkput WP02 werd een kuil S.2.07 met een opvallend licht grijze vulling aangetroffen. In het vlak had deze kuil een ronde vorm met een diameter van ongeveer 80 cm. De vulling van dit spoor bevatte echter geen dateerbare vondstcollectie en kan bijgevolg niet sluitend gedateerd worden, maar op basis van de kleur van de vulling en mate van uitloging kan dit spoor ouder dan omliggende sporen uit de Nieuwe Tijd gedateerd worden.

Centraal in werkput WP01 werd een grote afvalkuil blootgelegd. Dit spoor bevond zich gedeeltelijk in de putwand, waardoor de volledige omvang van het spoor niet bepaald kon worden. Aan de oostelijke zijde had het spoor een langwerpige uitstulping. De vulling van deze kuil bestond onderin uit een homogeen, zandig pakket, dat vrij grote hoeveelheden aardewerk bevatte. Hierboven bevond zich een dik pakket dat in hoofdzaak bestond uit verbrande leem. Daarnaast bevatte dit pakket ook vrij grote hoeveelheden aardewerk, natuursteen en bouwpuin.

Het voorkomen van kuilen die - gedeeltelijk-gedempt werden met pakketten verbrande leem is geen onbekende in het archeologisch bestand. Zo werd op de site van Aalst - Grote Markt een 12^e tot 13^e

eeuwse beerkuilen (kuilen Een 1) aangetroffen die gedempt was met een pakket verbrande leem en fragmenten bouwpuin.³⁹ Deze pakketten werden geïnterpreteerd als restanten van een afgebrand gebouw. Hierbij werd voorval verwezen naar de grote hoeveelheden dakpannen en fragmenten nokversiering in deze pakketten.⁴⁰ Deze ontbraken echter in de demping van afvalkuil S.1.10 - S.1.11.

Interessant is echter ook de laag verbrande leem (L1) die in Profiel 1 net onder de bouwvoor werd aangetroffen.⁴¹ Mogelijk moet men zowel deze laag als de demping van afvalkuil S.1.10 - S.1.11 in verband brengen met het afbranden van bebouwing tijdens de late middeleeuwen. Het is echter niet duidelijk waar deze bebouwing zich bevond. Uit cartografische bronnen blijkt immers dat de bewoning langs de huidige Warandestraat pas aan het einde van de 19^e eeuw ontstond. Op kaarten uit de 18^e eeuw lijkt deze plek niet bebouwd. Het valt echter niet uit te sluiten dat er voordien - tijdens de late middeleeuwen - wel bebouwing was langs de Warandestraat.

Verder werden geen aanwijzingen aangetroffen dat men kuil S.1.10 - S.1.11- net als de kuilen in Aalst - als mestkuilen kan interpreteren. Het spoor kon immers gezien de beperkte mate waarin het werd blootgelegd slechts gedeeltelijk gecoupeerd worden.⁴² In deze coupe werden echter geen beerlagen of sterk humeuze pakketten aangetroffen.

Rondom afvalkuil S.1.10-S.1.11 lagen verschillende andere laatmiddeleeuwse kuilen. Centraal in werkput WP1 werden twee grote ronde tot ovale sporen S.1.02 en S.1.03 aangetroffen. Deze sporen hadden een donkergrijze homogene vulling. Uit een coupe op sporen S.1.02 bleek dat dit spoor slechts een kleine 5 cm onder het archeologische niveau diep was. Meer dan waarschijnlijk moet men dit spoor dan ook als een lokale verzakking van de bovenliggende middeleeuwse ophoging I3 interpreteren. Gezien de onderlinge gelijkenissen tussen beide sporen, moet men mogelijk ook spoor S.1.03 als dergelijke verzakking interpreteren.

³⁹ De Groote ea. 2009, 139-142.

⁴⁰ De Groote ea. 2009, 135.

⁴¹ Zie ook: 3.1.2 Antropogene stratigrafie

⁴² Met het oog op een vervolgonderzoek werd de kuil zo beperkt mogelijk blootgelegd en verstoord.

Figuur 22: Sporen 5.1.02 (boven) en 5.1.03 (onder) in het vlak.

Figuur 23: Spoor 5.1.02 in de coupe. Meer dan waarschijnlijk was dit een lokale verzakking van de bovenliggende ophoging L3.

Centraal in werkput WP01 werd een groot spoor S.1.04 blootgelegd. Dit spoor had een grijze tot donkergrijze homogene vulling, die her en der brokken leem bevatte. Dit spoor werd oversneden door twee kleinere, ronde kuilen S.1.05 en S.1.08. Kuilen S.1.05 en S.1.08 hadden beiden een grijze, homogene vulling en bevatten aardewerk dat in de 14^e eeuw gedateerd kan worden. Relatief waren deze sporen jonger dan het onderliggende spoor S.1.04, dat echter ook aardewerk uit de 13^e - 14^e eeuw bevatte.

Figuur 24: Spoor 5.1.04 in het vlak.

Figuur 25: Kuil 5.1.08 (onder) in het vlak.

35

3.2.2 Inrichting van de achtererven tijdens de Nieuwe en Nieuwste Tijd

Tijdens de Nieuwe en Nieuwste Tijd lijken de achtererven - zeker deze langsheen de Oudenaardsestraat- intensiever gebruikt. Zo werden in het zuidelijke deel van werkput WP03 werden 16 kuilen blootgelegd die alle in de 16^e-13^e eeuw gedateerd kunnen worden. Vele van deze kuilen waren in het vlak rond van vorm (diameter tussen 0.50 m en 0.90 m) en hadden een homogene, donkergrijze tot grijze vulling. Deze kuilen bevatten naast aardewerk ook vaak bouwpuin, zoals kleine fragmenten mortel en baksteen.

Enige uitzonderingen waren afvalkuil S.3.01, die relatief veel botmateriaal bevatte, en kuilen S.3.06, S.3.07 en S.3.08. Kuil S.3.01 bevond zich aan de zuidelijke rand van werkput WP03 en was in het vlak rond tot ovaal van vorm. De grijze tot donkergrijze vulling van het spoor bevatte - zoals reeds vermeld - naast aardewerk uit de Nieuwe Tijd ook vrij grote hoeveelheden botmateriaal. Dit botmateriaal kon aangezien de samenstelling van de collectie uit tafelafval. Bijgevolg kan men dit spoor dan ook als afvalkuil interpreteren. Deze moet men mogelijk associëren met de naburige bewoning aan de Oudenaardsestraat.

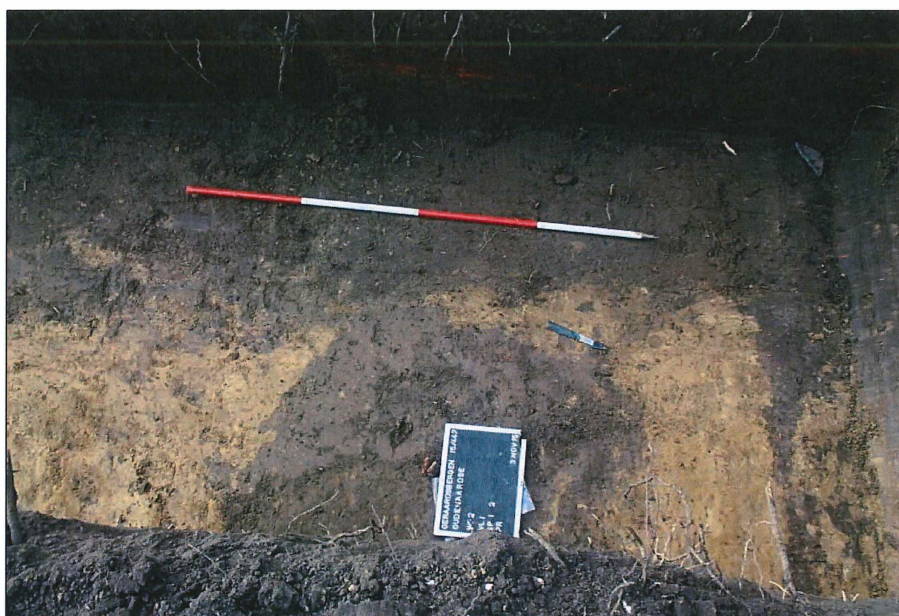

Figuur 27: Zuidelijke deel van werkput WP03, met rechtsboven afvalkuil 5.3.01 en linksboven puinkuil 5.3.06.

Net ten noorden van afvalkuil S.3.01 bevonden zich die kuilen S.3.06, S.3.08 & S.3.10, die alle gevuld waren met bouwpuin. Kuil S.3.06 was in het vlak rechthoekig tot ovaal van vorm, met een zijde van ongeveer 2.70 m. Aangezien deze kuil zich gedeeltelijk in de putwand bevond, kon de volledige omvang van het spoor niet bepaald worden. Kuilen S.3.08 en S.3.10 waren beide ook gevuld met bouwpuin, maar hadden een veel beperktere omvang. Deze sporen waren in het vlak rond van vorm, met een respectievelijke diameter van 0.90 m en 0.80 m. Relatief waren alle drie de puinkuilen jonger dan de omliggende donkergrijze kuilen uit de 16^e tot 13^e eeuw en kuil S.3.07, die in de 19^e tot 20^e eeuw gedateerd moet worden.⁴³

⁴³ Zie infra.

Centraal op het onderzoeksterrein - in het noordelijke gedeelte van werkput WP2 - bevonden zich twee ronde tot ovale kuilen S.2.01 & S.2.04 (respectievelijke diameter 1.40 m en 1.20 m). Deze sporen vielen op door hun erg scherpe aflijning ten opzichte van de onderliggende moederbodem. In de coupe was kuil S.2.01 komvormig van doorsnede, met een vrij vlakke bodem. Het aardewerk in deze kuilen kan tussen de 16^e - 18^e eeuw gedateerd worden.

Figuur 29: Kuil 5.2.01 in het vlak.

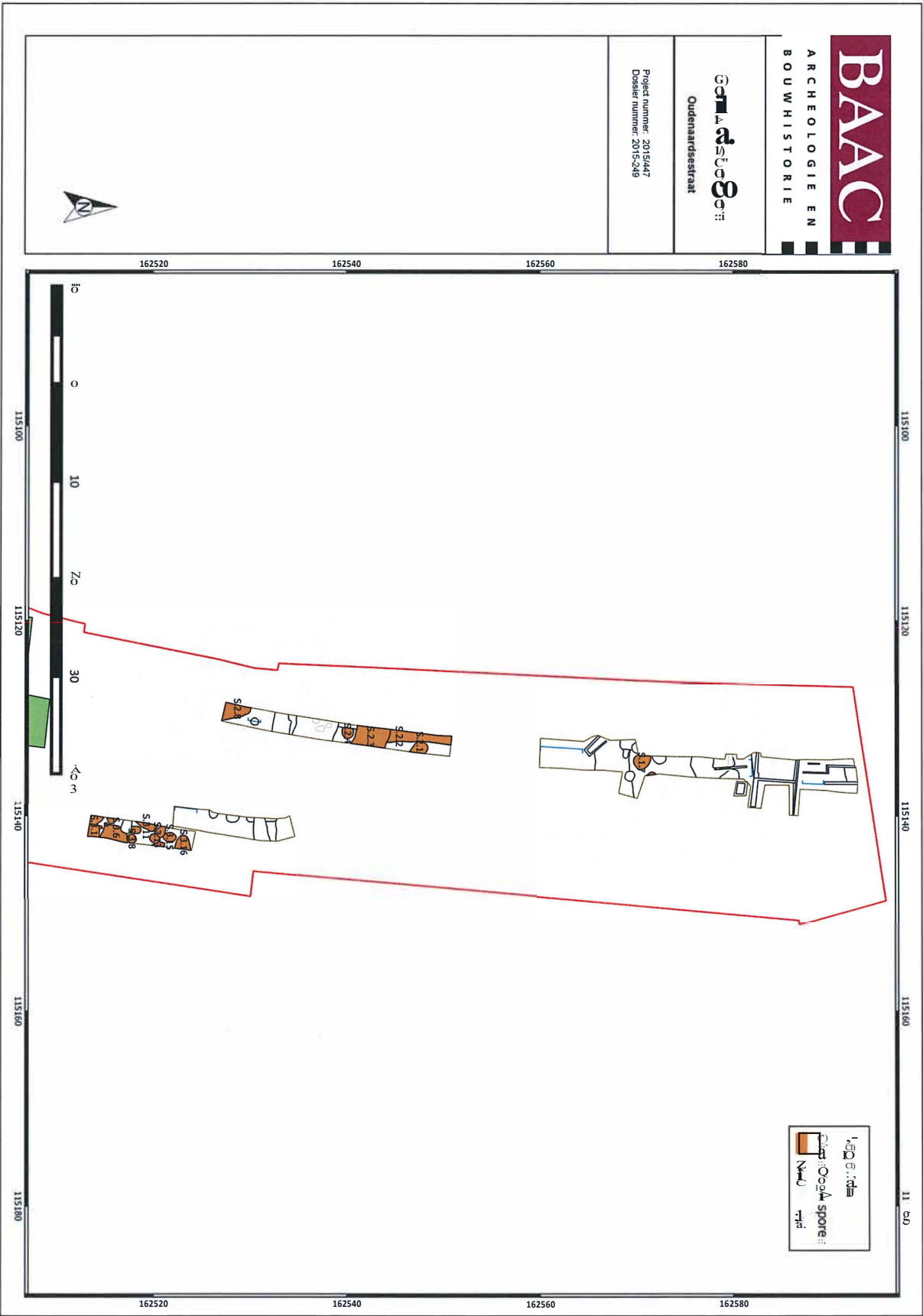
Figuur 30: Kuil 5204 in het vlak (centraal).

Figuur 31: Kuil S.2.01 in de coupe.

In het noordelijke deel van het onderzoeksterrein - centraal in werkput WP02 - werden drie recente kuilen S.1.06, S.1.07 & S.1.09 aangetroffen. S.1.06 was een vrij kleine, ronde kuil (diameter 0.90 cm), met een opvallend licht grijze, gelaagde vulling. Relatief bleek dit spoor jonger dan onderliggend laatmiddeleeuws spoor S.1.04. Het spoor bevatte echter geen vondsten die een meer sluitende datering toelieten.

Even ten zuiden van kuil S.1.06 bevonden zich twee recente verstoringen S.1.07 en S.1.09. Deze sporen tekende zich scherp af ten opzichte van de moederbodem en hadden beiden een vulling die bestond uit bouwpuin. Relatief moet men deze kuilen tot de jongste grondsporen in dit deel van het onderzoeksterrein rekenen.

Figuur 32: overzicht van de sporen uit de Nieuwe Tijd.

Figuur 34: Bakstenen fundering met onderliggende puinfundering. Deze puinfundering was direct op de middeleeuwse ophoging L3 aangelegd.

Ten zuiden van de achtergevel - dus waarschijnlijk buiten de bebouwing- bevonden zich de restanten van een vierkante beerbak (1.40 m bij 1.35 m). Gezien de sterke gelijkenissen in bouwwijze moet men deze beerbak meer dan waarschijnlijk bij de naburige bebouwing langsheen de Warandestraat rekenen.

Figuur 35: Overzicht van de sporen uit de Nieuwste Tijd.

Onderzoeksfase 2

4 Onderzoekresultaten

4.1 Sporen en structuren

Op maandag 7 december 2015 werden enkele recent gedempte kelders tegen de Oudenaardsestraat onder archeologische begeleiding machinaal uitgegraven. De drie kelders werden in eerste instantie tot op de vloer (op ca. 2m onder maaiveld) leeggemaakt, werd duidelijk dat deze bouwsels van recente datum waren. De gebruikte bouwtechnieken en -materialen lieten toe deze kelders niet ouder dan de 19^e, soms 20^e eeuw te plaatsen. De muren van de meest westelijke kelder (zie Figuur 36) waren opgebouwd uit gerecupereerde rode bakstenen met diverse lengtes (16-21-24 cm). Er werden twee vloerniveaus aangetroffen: de bovenste bestond uit moderne keramische tegels bovenop een ouder niveau van rode bakstenen van 21 x 10 x 6cm. Bij de meest oostelijke kelder werden dezelfde bouwmaterialen aangetroffen in het muurwerk. De vloer bestond daar uit zwarte keramische plavuizen. De noordelijke kelder vertoonde identieke kenmerken. In elke kelder werd (een deel van) de vloer verwijderd om te controleren of er zich nog oudere bouwfases onder bevonden en of er andere sporen vanonder de vloerniveaus tevoorschijn kwamen. In geen enkel van de drie kelders was dit het geval. Onder de keldervloeren werd telkens het natuurlijke lichtzandig leem-pakket aangetroffen, zonder enig archeologisch spoor.

Figuur 36: de westelijke kelder uitgegraven.

BAAC

ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE

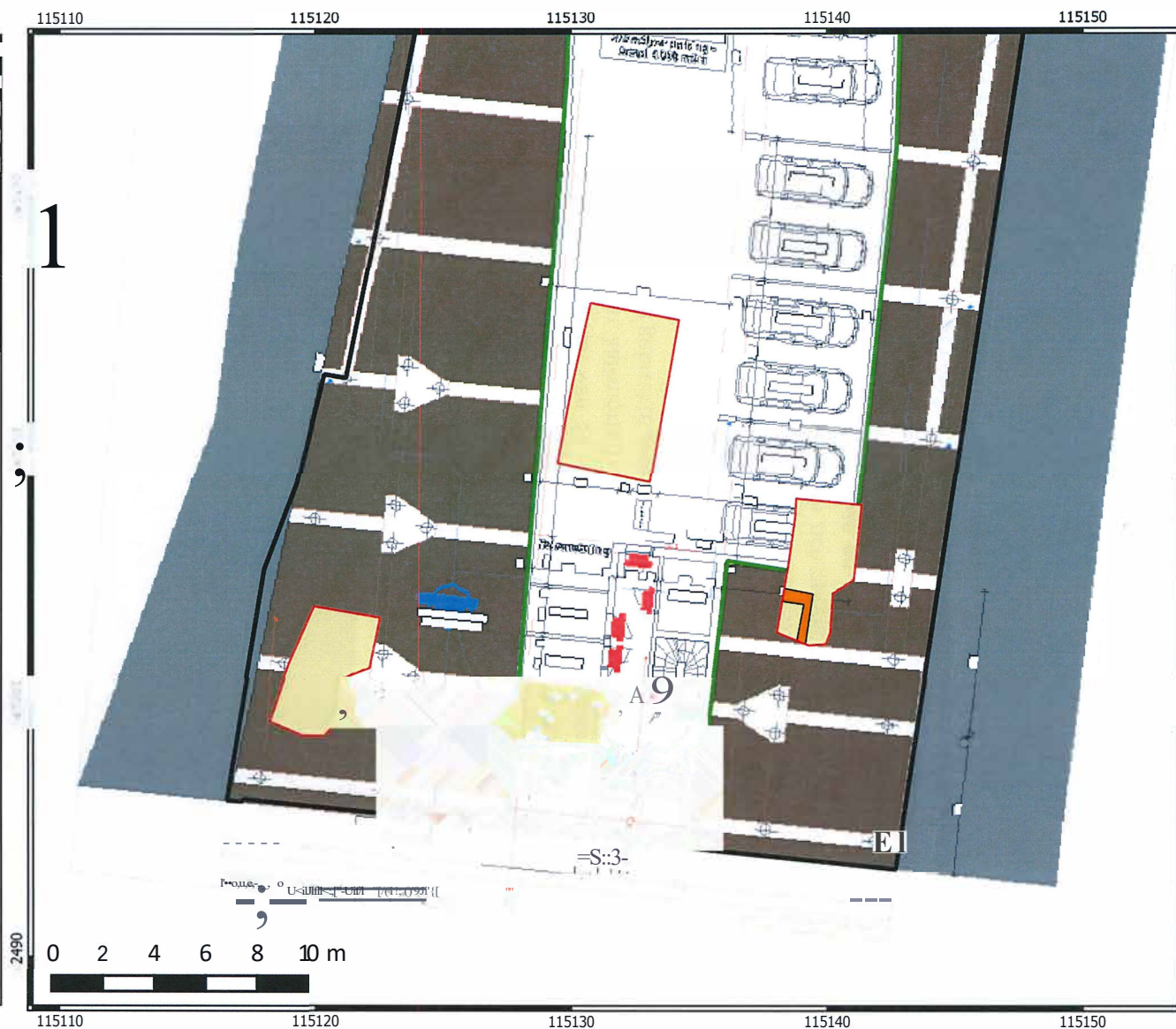
Geraardsbergen

Oudenaardsestraat
Vlak2

Project nummer: 2015/447
Dossier nummer: 2015-249

Legenda

- D Omtrek parkeerkelder
- D Werkput
- Profiel
- D Moederbodem
- D Muur
- E23 Recente verstoring

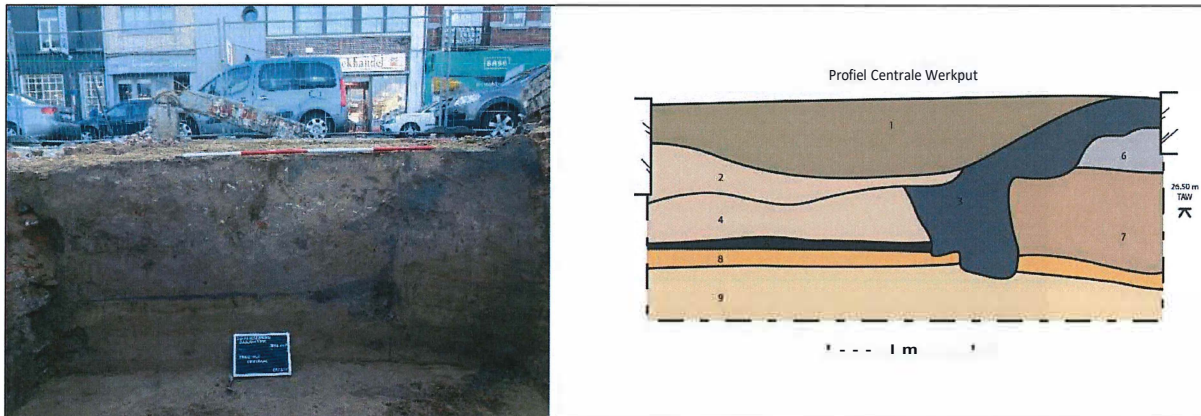

Figuur 1: 8: Oudenaardsestraat Vlak2

Centraal op het terrein, of ca. 3m van de rooilijn gelegen (zie Figuur 42) werd tevens een kleine proefput aangelegd van ca. 3m50 op 3m, om zo de archeologische potentie in kaart te brengen. Hier was de aanwezigheid van kelders immers niet geweten. Bij deze graafactie werd ook hier een (opgevolgde) oudere kelder aangetroffen (zie Figuur 41). Het vloerniveau lag wel beduidend hoger (ca. 1m20 m onder maaiveld) dan dit van de overige drie kelders, maar ook onder deze vloer (rode plavuizen 14 x 14 x 2 cm in kalkmortel) kwamen geen relevante archeologische sporen meer tevoorschijn (zie Figuur 42). De gebruikte gerecupereerde bakstenen in het muurwerk wezen ook hier naar een subrecente bouwfase.

De zuidelijke putwand in deze proefput werd opgeschoond en gedocumenteerd als profiel (zie Figuur 40). Hieruit kon een goed beeld verkregen worden van de bodemopbouw te plekke. Opvallend was dat de top van de natuurlijke bodem (lagen 8 & 9) op slechts een kleine meter onder het maaiveld was gelegen. Ook in dit profiel liet de moederbodem zich optekenen als een *banden 8-horizont*, met de typische gelaagde afwisseling van lemige, zandige en kleiige afzettingen. Boven de moederbodem bevond zich een vrij heterogene, beige-bruine afzetting (laag 7). Deze werd als colluviale afzetting geïnterpreteerd. Het colluviaal pakket werd afgedekt door een recente, donkerbruine tot grijze ophoging (laag 6), die fragmenten houtskool en baksteen bevatte. Het westelijke deel van het profiel werd doorsneden door een recente kuil (lagen 1 tot 5).

Figuur 40: profielopname in de zuidelijke wand van centrale proefput.

De extra proefput heeft aangetoond dat ook waar geen gekende kelders aanwezig waren, deze wel degelijk nog aanwezig kunnen zijn.

Binnen het in de tweede fase onderzochte deel van de onderzoekslocatie bevinden zich nog een paar 'blinde vlekken' die niet werden onderzocht. Echter kan worden aangenomen dat er ook hier (sub)recente bodemverstorende werkzaamheden hebben plaatsgevonden. Ook ten noorden en ten zuiden van de proefput worden nog kelders verwacht. Rondom deze proefput werden aan het maaiveld immers nog diverse muurpartijen waargenomen, die mogelijks van kelders kunnen zijn. De vaststelling dat de natuurlijke bodem relatief hoog onder het maaiveld zit, doet vermoeden dat het oorspronkelijke leefniveau(s) grotendeels zijn verstoord. Indien er zich archeologische sporen zouden hebben bevonden, werden deze door de verschillende bouwactiviteiten vergraven.

Samen met de reeds aanwezige en gedocumenteerde kelders kan ervan uit worden gegaan dat de zone tegen de Oudenaardsestraat een hoge verstoring kent.

Figuur 41: kelderstructuur in de centrale werkput.

Figuur 42: het natuurlijk niveau met enkele verstoringen onder de keldervloer in de centrale proefput.

Synthese en Advies

5 Synthese onderzoek

5.1.1 Onderzoeksfase 1

Tijdens de eerste fase van het archeologisch vooronderzoek op de site Geraardsbergen - Oudenaardsestraat werd een terrein van ongeveer 1850 m² onderzocht.⁴⁴ Dit onderzoek bracht enkele interessante archeologische vondsten aan het licht.

Op basis van de vondstcollectie en relatieve chronologie konden er op het onderzoeksterrein een drietal occupatiefasen onderscheiden worden - waarbij er meer dan waarschijnlijk wel vrij grote continuïteit in het landgebruik en bebouwing was tussen de verschillende occupatiefasen. Een eerste fase moet men in de late middeleeuwen (13^e - 14^e eeuw) dateren. In deze periode behoorde het zuidelijke deel van het onderzoeksterrein tot de achtererven van de bewoning langsheen de Oudenaardsestraat. Deze achtererven werden mogelijk afgebakend door een dubbele perceelsgreppel. Op het noordelijke deel van het onderzoeksterrein werden indirecte restanten van laatmiddeleeuwse bebouwing aangetroffen: een grote afvalkuil bevatte bijzonder grote hoeveelheden verbrande leem. De vulling van deze kuil kan mogelijk in verband worden gebracht met de laag verbrande leem in de antropogene bodemopbouw in dit deel van het onderzoeksterrein.

Tijdens de Nieuwe Tijden behoorde het zuidelijke deel van het onderzoeksterrein nog steeds tot de achtererven van de bebouwing langs de Oudenaardsestraat. Typerend zijn de verschillende kuilen waarvan enkele duidelijk als afvalkuil van consumptieafval geïnterpreteerd kunnen worden. Het sporenbeeld ter hoogte van het noordelijke deel van het onderzoeksterrein tijdens deze periode is onduidelijk.

Tijdens de Nieuwste Tijden - omstreeks de late 19^e eeuw - ontstaat er nieuwe bewoning langsheen de Warandestraat. Op hetzelfde moment worden over het hele onderzoeksterrein verschillende afval- en puinkuilen aangelegd.

De kennis over de oudste geschiedenis van Geraardsbergen is nog in volle ontwikkeling. Over de stadsontwikkeling van en leefomstandigheden in de stad tijdens de late middeleeuwen is slechts erg fragmentaire informatie gekend, die vooral gebaseerd is op archeologisch onderzoek. Recent werden langsheen de Grotestraat (het verlengde van de Oudenaardsestraat) twee achtererven uit de late middeleeuwen opgegraven. De resultaten van dit onderzoek, waarbij onder andere sporen van landontginning en artisanale activiteit werden aangetroffen, illustreren het potentieel voor dergelijke archeologische sites.⁴⁵

De situatie in de site aan de Oudenaardsestraat is erg specifiek gezien de tweedeling van het onderzoeksterrein: het zuidelijke deel behoorde tot achtererven bij de bebouwing langs de Oudenaardsestraat, die werden afgebakend door een dubbele gracht, terwijl de noordelijke zone van het onderzoeksterrein mogelijk een andere bestemming kende. Hier werden ook aanwijzingen voor oude - tijdens de 13^e eeuw reeds verdwenen - bebouwing aangetroffen. Het onderzoek op deze site is een unieke kans meer inzicht te verwerven in de opbouw van dergelijke achtererven, maar ook in de relatie tussen deze achtererven en de inrichting van omliggende - ook bebouwde - terreinen.

⁴⁴ Een tweede onderzoeksfase zal zich richten op de bebouwing langsheen de Oudenaardsestraat.

⁴⁵ Demoen ea. 2015, 51 &

51

Niet enkel tijdens het ontstaan van de recente bouwvoor werd mogelijk een deel van het originele bodemarchief vernietigd (tijdens het ontstaan van de bouwvoor werd de laatmiddeleeuwse ophoging L3 overigens grotendeels gevrijwaard). Centraal op het onderzoeksterrein werd een kunstmatig terras aangelegd, waarbij de helling in het originele terreinreliëf in het noordelijk deel van het onderzoeksterrein gedeeltelijk uitgevlakt werd. Hierbij werd een deel van de bodem volledig afgegraven. Uit Profiel 3 blijkt dat hierbij lokaal alle antropogene ophogingen en leefniveaus verwijderd werden.

Tijdens de tweede onderzoeksfase bleek dat het middeleeuwse niveau L3 in het zuidelijke deel van het onderzoeksterrein vernietigd werd tijdens de depositie van ophogingspakketten uit de Nieuwe en Nieuwste Tijd.

- Kunnen op basis van vondstmateriaal, oversnijdingen en/of vulling uitspraken gedaan worden over de datering en de onderlinge fasering van de aangetroffen sporen?

Op basis van de vondstcollectie en relatieve chronologie kunnen er een drietal occupatiefasen onderscheiden worden - waarbij er meer dan waarschijnlijk wel vrij grote continuïteit in het landgebruik en bebouwing was tussen de verschillende occupatiefasen. Een eerste fase moet men in de late middeleeuwen (13^e - 14^e eeuw) dateren. In deze periode behoorde het zuidelijke deel van het onderzoeksterrein tot de achtererven van de bewoning langs de Oudenaardsestraat. Deze achtererven werden mogelijk afgebakend door een dubbele perceelsgreppel. Op het noordelijke deel van het onderzoeksterrein werden indirecte restanten van laatmiddeleeuwse bebouwing aangetroffen: een grote afvalkuil bevatte bijzonder grote hoeveelheden verbrande leem. De vulling van deze kuil kan mogelijk in verband worden gebracht met de laag verbrande leem in de antropogene bodemopbouw in dit deel van het onderzoeksterrein.

Tijdens de Nieuwe Tijden behoorde het zuidelijke deel van het onderzoeksterrein nog steeds tot de achtererven van de bebouwing langs de Oudenaardsestraat. Typerend zijn de verschillende kuilen waarvan enkele duidelijk als afvalkuil van consumptieafval geïnterpreteerd kunnen worden. Het sporenbeeld ter hoogte van het noordelijke deel van het onderzoeksterrein tijdens deze periode is onduidelijk.

Tijdens de Nieuwste Tijden - omstreeks de late 19^e eeuw - ontstaat er nieuwe bewoning langs de Warandestraat. Op hetzelfde moment worden over het hele onderzoeksterrein verschillende afval- en puinkuilen aangelegd.

De bebouwing langs de Oudenaardsestraat - die tijdens de tweede onderzoeksfase onderzocht werd - moet ook in de Nieuwe tot Nieuwste tijd gedateerd worden. Oudere occupatiefasen werden op dit deel van het onderzoeksterrein niet aangetroffen. Deze werden meer dan waarschijnlijk tijdens het ontstaan van de recentere bebouwing en ophogingspakketten uit het bodemarchief gewist.

- Kan voor de vindplaats het principe van behoud in situ nagestreefd worden, zo ja aan welke randvoorwaarden dient voldaan te worden?

Gezien de aard van de geplande ingrepen - de aanleg van een parkeerkelder tot ongeveer 24.20 m diep⁴⁶ - lijkt behoud in situ niet haalbaar. Het deel van het onderzoeksterrein dat buiten de

⁴⁶ Het archeologisch niveau moet globaal tussen 25 en 27 m TAW gesitueerd worden.

parkeerkelder valt, wordt echter niet bedreigd en blijft *de facto* in situ bewaard. Het archeologisch begeleiden van het uitboren van de paalfunderingen lijkt niet opportuun.

Het terrein dat tijdens de tweede onderzoeksfase werd onderzocht kent een dermate laag archeologisch potentieel dat het niet in een advies voor een vervolgonderzoek wordt opgenomen.

- Voor archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven; wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van deze zones?

Gezien de relatieve continuïteit van de bewoning op het gehele onderzoeksterrein, zowel ruimtelijk (het voorkomen van een laatmiddeleeuwse ophoging over het gehele onderzoeksterrein) als chronologisch, omvat de vindplaats de gehele locatie van de geplande parkeerkelder. Enkel de zone die afgegraven werd bij de aanleg van het terras en de egalisering van het noordelijke deel van het terreinreliëf komt niet in aanmerking voor een vervolgonderzoek. Hier werd het bodemarchief immers reeds vernietigd.

Vrijwel over heel het onderzoeksterrein bevindt het eerste (en enige) relevante archeologische niveau zich direct onder de laatmiddeleeuwse ophoging L3. Dit niveau bevindt zich tussen 25,50 m en 27 m TAW. Enkel ter hoogte van de 19^e eeuwse bebouwing aan de Warandestraat bevinden zich relevante archeologisch sporen (muurwerk) op een hoger niveau. Hier bevinden zich lokaal ook twee bijkomende ophogingen. Aan deze ophogingen zijn echter geen archeologische sporen gerelateerd, waardoor de aanleg van een bijkomend niveau niet opportuun lijkt.

- Wat is het kennispotentieel van de archeologische vindplaats met betrekking tot ontwikkeling van Geraardsbergen en de ontwikkeling van middeleeuwse stedelijke kernen in het algemeen? Welke site-specifieke vraagstellingen kunnen geformuleerd worden bij een vervolgonderzoek?

De kennis over de oudste geschiedenis van Geraardsbergen is nog in volle ontwikkeling. Over de stadsontwikkeling van en leefomstandigheden in de stad tijdens de late middeleeuwen is slechts erg fragmentaire informatie gekend, die vooral gebaseerd is op archeologisch onderzoek. Recent werden langsheen de Grotestraat (het verlengde van de Oudenaardsestraat) twee achtererven uit de late middeleeuwen opgegraven. De resultaten van dit onderzoek, waarbij onder andere sporen van landontginning en artisanale activiteit werden aangetroffen, illustreren het potentieel voor dergelijke archeologische sites.

De situatie in de site aan de Oudenaardsestraat is erg specifiek gezien de tweedeling van het onderzoeksterrein: het zuidelijke deel behoorde tot achtererven bij de bebouwing langs de Oudenaardsestraat, die werden afgebakend door een dubbele gracht, terwijl de noordelijke zone van het onderzoeksterrein mogelijk een andere bestemming kende. Hier werden ook aanwijzingen voor oude - tijdens de 18^e eeuw reeds verdwenen - bebouwing aangetroffen. Het onderzoek op deze site is een unieke kans meer inzicht te verwerven in de opbouw van dergelijke achtererven, maar ook in de relatie tussen deze achtererven en de inrichting van omliggende - ook bebouwde - terreinen.

Binnen het vervolgonderzoek moet uiteraard worden ingegaan op de specifieke situatie van de achtererven tijdens de late middeleeuwen. Het onderzoek in de Grotestraat toonde reeds aan dat ook op deze plaatsen op erg kleine schaal aan ambachtelijke productie gedaan werd. Dergelijke activiteiten

Ten slotte leert onderzoek op gelijkaardige sites dat er ook op kleine schaal aan artisanale activiteit werd gedaan op laatmiddeleeuwse achtererven. In de Grotestraat werd op dergelijk erf bijvoorbeeld een klein oventje blootgelegd. Dergelijke structuren kunnen uiteraard onderworpen worden aan verschillende natuurwetenschappelijke analyses (bv. TL-datering, ...). Wanneer dergelijke structuur wordt aangetroffen zal *ad hoc* moeten overwogen worden of deze gespecialiseerde onderzoeken wenselijk zijn (datering kan bijvoorbeeld in eerste instantie aan de hand van de vondstcollectie, stratigrafie en relatieve chronologie).

- Kunnen er -afgaand op de vondsten, de aard en de densiteit van de aangetroffen sporen tijdens het vooronderzoek en de kennis van gelijkaardige sites- uitspraken gedaan worden over de aard en de hoeveelheid vondstmateriaal die bij een vervolgonderzoek te verwachten valt? Zijn er specifieke methodologische aanbevelingen inzake de omgang met vondstmateriaal qua opgravingsmethode, sampling, conservatie, ...

Tijdens de eerste fase van het vooronderzoek werd relatief veel aardewerk aangetroffen. Dit bevond zich kuilen en greppels, waarvan de vondsten tijdens een vervolgonderzoek uiteraard integraal ingezameld worden. Gelijkaardig onderzoek toont aan dat er geen specifieke opgravings-, samplings- of conservatiemethodiek dient toegepast te worden. Wanneer er specifieke contexten worden aangetroffen (eg. waterputten, artisanale structuren, ...) zal een contextspecifieke methodiek moeten worden opgesteld.

- Is er sprake van een grondwaterproblematiek en dienen er maatregelen inzake grondwater of stabiliteit genomen te worden bij een eventueel vervolgonderzoek?

Gezien de lage grondwaterstand lijken er zich bij de aanleg van het archeologisch vlak geen problemen te stellen. Indien er diepere sporen worden aangetroffen (eg. waterputten) kan dit wel een probleem opleveren. Mogelijk moeten deze sporen dan eerst bemaald worden. Naar stabiliteit van de grond en de omliggende panden toe lijkt het essentieel dat voor het couperen van dergelijke diepe sporen eerst de bouwheer geraadpleegd wordt, zeker indien de sporen dieper zijn dan de geplande verstoringsdiepte (24.20 m TAW). Dieper onderzoek dan de verstoringsdiepte moet steeds beargumenteerd worden en vooraf gemotiveerd aan de bouwheer en opdrachtgever.

5.3 Advies

5.3.1 Belang van de archeologische vindplaats

De kennis over de oudste geschiedenis van Geraardsbergen is nog in volle ontwikkeling. Over de stadsontwikkeling van en leefomstandigheden in de stad tijdens de late middeleeuwen is slechts erg fragmentaire informatie gekend, die vooral gebaseerd is op archeologisch onderzoek. Recent werden langsheen de Grotestraat (het verlengde van de Oudenaardsestraat) twee achtererven uit de late middeleeuwen opgegraven. De resultaten van dit onderzoek, waarbij onder andere sporen van landontginning en artisanale activiteit werden aangetroffen, illustreren het potentieel voor dergelijke archeologische sites.

De situatie in de site aan de Oudenaardsestraat is erg specifiek gezien de tweedeling van het onderzoeksterrein: het zuidelijke deel behoorde tot achtererven bij de bebouwing langs de Oudenaardsestraat, die werden afgebakend door een dubbele gracht, terwijl de noordelijke zone van het onderzoeksterrein mogelijk een andere bestemming kende. Hier werden ook aanwijzingen voor oude - tijdens de 18^e eeuw reeds verdwenen - bebouwing aangetroffen. Het onderzoek op deze site is een unieke kans meer inzicht te verwerven in de opbouw van dergelijke achtererven, maar ook in de relatie tussen deze achtererven en de inrichting van omliggende - ook bebouwde - terreinen.

Binnen het vervolgonderzoek moet uiteraard worden ingegaan op de specifieke situatie van de achtererven tijdens de late middeleeuwen. Het onderzoek in de Grotestraat toonde reeds aan dat ook op deze plaatsen op erg kleine schaal aan ambachtelijke productie gedaan werd. Dergelijke activiteiten kunnen tijdens een vooronderzoek slechts moeilijk vastgesteld worden. Daarnaast is ook de relatie tussen het achtererf en de omliggende terreinen interessant.

5.3.2 Aard en impact van de bouwwerken

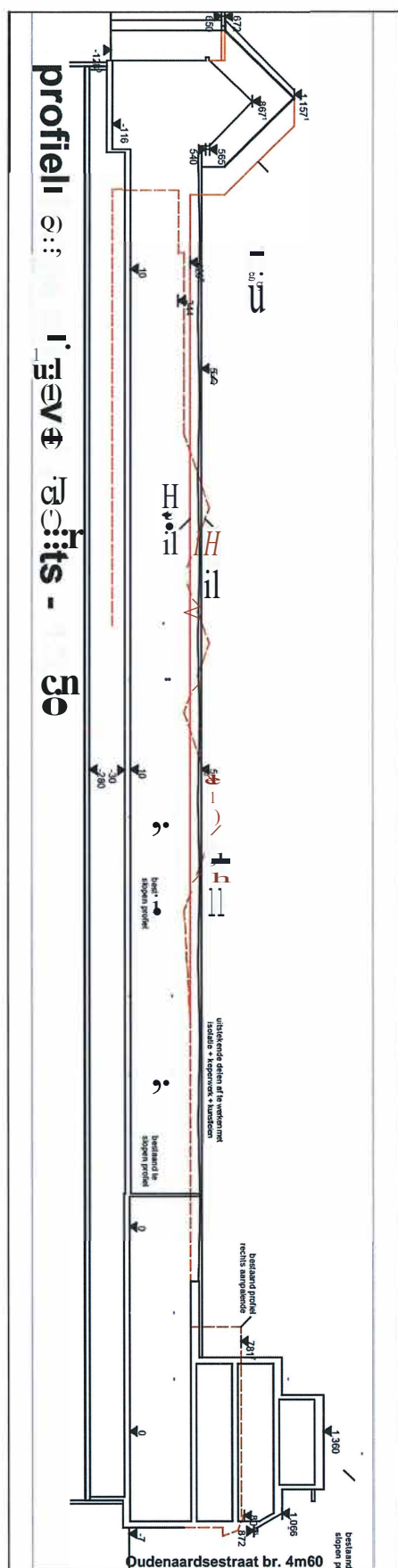
De bouwwerken ter hoogte van het onderzocht terrein omvatten een vijftal ingrepen (zie Figuur 44 en Figuur 45):

- De aanleg van paalfunderingen: deze worden aan de rand van het terrein. Deze worden uitgeboord vanaf het straatniveau. De ervaring leert ons dat de archeologische tijdens de begeleiding van dergelijke ingrepen geen relevante archeologische waarnemingen toelaat. De begeleiding van deze ingrepen lijkt met andere woorden niet opportuun.
- Aanleg van een parkeerkelder (zie Figuur 45): deze bevindt zich centraal op het onderzoeksterrein en wordt tot een diepte van 24.20 m TAW aangelegd. Bij de aanleg van deze kelder wordt het archeologisch bestand volledig vernietigd. Voor deze zone lijkt een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving aangewezen.
- Bouw van gebouwen langsheen de Warandestraat: deze worden gefundeerd op een betonplaat die niet dieper gaat dan het huidige straatniveau van de warandestraat (25.90 m TAW). Deze ingreep is met andere woorden geen bedreiging voor het archeologisch bestand.
- Bouw van gebouwen langsheen de Oudenaardsestraat: ook deze worden gefundeerd op een betonplaat. Deze ingreep is geen bedreiging voor het archeologisch bestand. De aanleg van een kelder onder de winkelruimtes in potentieel wel een bedreiging voor het archeologisch bestand. De archeologische waarde van dit deel van het terrein is echter dermate laag dat deze zone niet binnen een vervolgadvis valt.

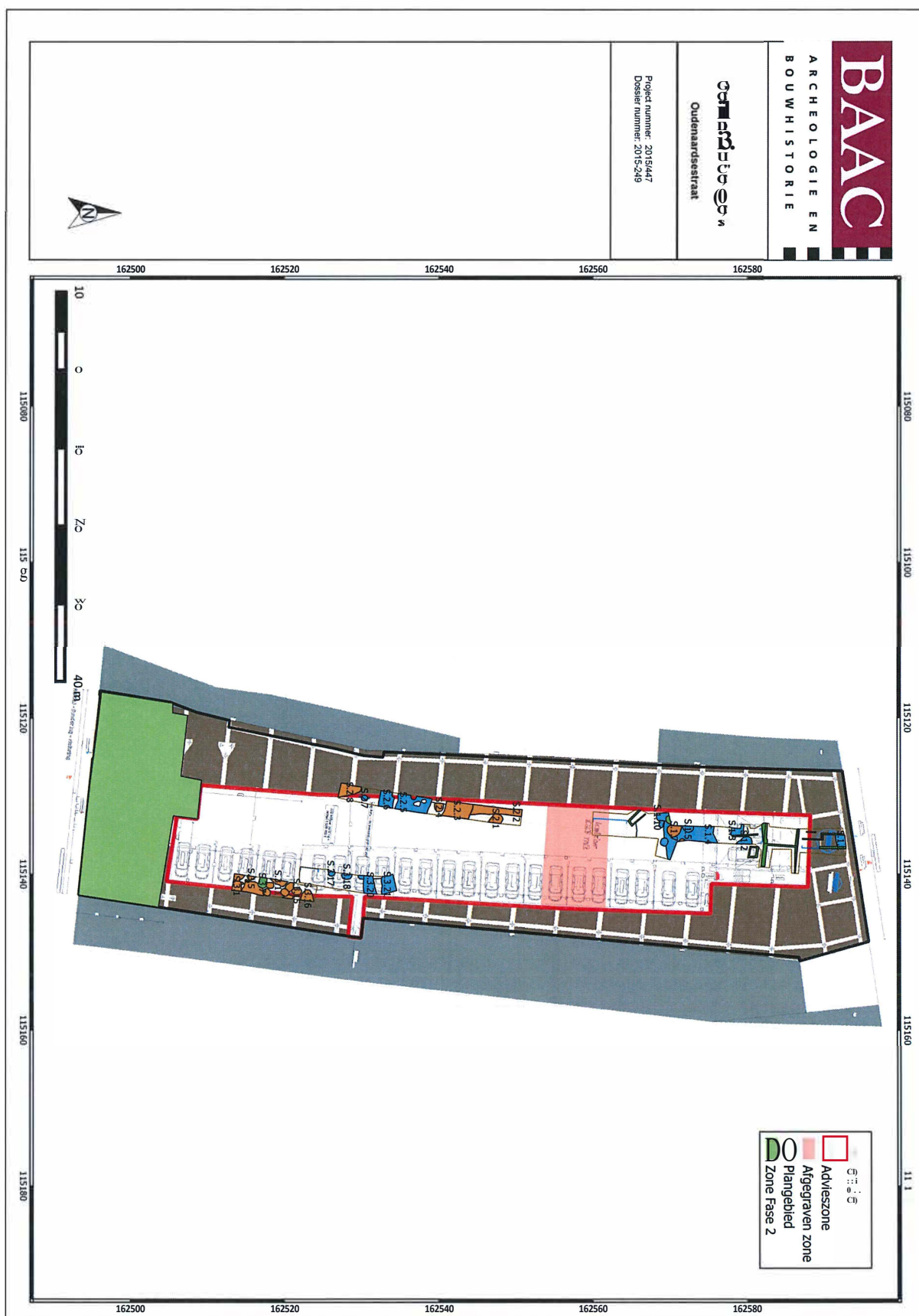
5.3.3 Advies

Na een volledig interpretatie van de resultaten van de eerste fase van het archeologisch vooronderzoek adviseert BAAC Vlaanderen een vlakdekkend archeologisch onderzoek ter hoogte van de toekomstige parkeerkelder (zie Figuur 45). Deze opgraving omvat een oppervlakte van ongeveer 1006 m². Een deel van deze zone werd in het verleden echter afgegraven bij de aanleg van een terras en de egalisering van een deel van het terrein. Deze zone (ongeveer 100 m²) werd niet weerhouden voor het vervolgonderzoek.

De terreinen langsheen de Oudenaardsestraat worden - gezien het erg lage archeologisch potentieel - niet opgenomen in een vervolgadvis. BAAC Vlaanderen adviseert dat de geplande werkzaamheden op dit deel van het onderzoeksterrein zonder meer kunnen doorgaan.

Figuur 44: Dwarsdoorsnede van de geplande werkzaamheden. De nu/pas ligt op ongeveer 27.05 m TAW.

Figuur 45: Advieskaart met de relevante resultaten van het onderzoek weergegeven op de toekomstige bouwplannen.

6 Bibliografie

CLAES S. & GULLENTOPS F. 2001: Kaartblad 33 Sint-Truiden. Toelichtingen bij de geologische kaart van België - Vlaams Gewest. Belgische Geologische Dienst en Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

DE BAKKER H. & SCHELLING J. 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland: De hogere niveaus*, Wageningen: Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie.

De GROOTE K., MOENS J., CALUWE D. ea. 2009: *Op zoek naar de oudste middeleeuwse bewoning aan de Grote Markt te Aalst (prov. Oost-Vlaanderen). Het onderzoek van afval- en beerkuilen uit de twaalfde tot de veertiende eeuw*, Relicta 4, 135-204.

DESCHIETER J. & DE WANDEL T. (reds.) 2008a, "Wie het kleine niet eert...". Resultaten van een archeologische noodinterventie in de Grotestraat te Geraardsbergen.

DESCHIETER J. & DE WANDEL T. 2008b, *Archeologisch noodonderzoek in de Grotestraat te Geraardsbergen. 1000jaar stadsgeschiedenis in een notendop*, Gerardimontium 219, 18-19.

DESCHIETER J. & DE WANDEL T. 2009a: *Heren, burgers en ambachtslui... : archeologisch noodonderzoek in Zuid-Oost-Vlaanderen (O.-VI.)*, Archaeologia Mediaevalis jg. 32, 122-124.

DESCHIETER J. & DE WANDEL T. 2009b: *Archeologisch noodonderzoek in de Grotestraat te Geraardsbergen. 1000jaar Oenderstad in de kijker!*, Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde 14, 469-512 {89-132}.

HASQUIN H., 1980. Gemeenten van België. Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek. 1 Vlaanderen. Gemeenten krediet van België. La renaissance du livre, p284.

JONGMANS A.G. & VAN DEN BERG M.W. 2012: *Landschappen van Nederland: Geologie, Bodem en Landgebruik*, Amsterdam: De Vrije Uitgevers.

PAULUSSEN R. 2013: *Colluvium als archeologisch Archief*, De Maasgouw 132, 105-112.

VAN REMOORTER O., DEVROE A. & VANDEN BORRE J. 2015: *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Geraardsbergen, Gasthuisstraat*, BAAC Conceptrapport, Gent: BAAC Vlaanderen.

7 Lijst met figuren

Figuur 1: Het onderzoeksterrein gesitueerd op een orthofoto	1
Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding plangebied (NGI)	3
Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de kadasterkaart	4
Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart	6
Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart	8
Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen	10
Figuur 7: Kaart van van Deventer van de stad Geraardsbergen met aanduiding van het plangebied uit het midden van de 16 ^{de} eeuw (Koninklijke Bibliotheek Brussel)	12
Figuur 8: Uitsnede van de Kaart van Ferraris met aanduiding van het plangebied uit de tweede helft van de 18 ^{de} eeuw (1771-1778) (Geopunt Vlaanderen)	13
Figuur 9: Uitsnede van de Atlas van Buurtwegen (1841-1843) met aanduiding van het plangebied (Geopunt Vlaanderen)	14
Figuur 10: Uitsnede van de Kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (1846-1854) (Geopunt Vlaanderen)	15
Figuur 11: Topografische kaart uit 1952 met aanduiding van het plangebied (NGI)	16
Figuur 12: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving	18
Figuur 13: De twee onderzoeksterreinen langs de Grotestraat te Geraardsbergen. In het groen de door PAM-Velzeke in 2008 onderzochte percelen en in het blauw het in 2015 door BAAC Vlaanderen opgegraven terrein. Het huidige onderzoeksterrein is rood omkaderd	19
Figuur 14: Fasering van het vooronderzoek, met weergaven van de onderzoekszone van de tweede fase van het onderzoek (blauw) en de inplanting van proefsleuven van de eerste onderzoeksfase ...	23
Figuur 15: Profiel 1 in werkput WPOI	25
Figuur 16: Weergave van het microreliëf van het terrein aan de hand van het OHM van Vlaanderen.	26
Figuur 17: De banden B-horizont ter hoogte van Profiel 3 in het zuidelijke deel van werkput WPOII. Uiterst rechts is nog een deel van het bovenliggend colluvium te zien. Onderin bevindt zich de (-horizont)	27
Figuur 18: Profiel 4 in werkput WP03	28
Figuur 19: Kuil S.3.17 in de coupe	30
Figuur 20: Kuil S.2.07 in de coupe	30
Figuur 21: Afval kuil S.1.10 - S.1.11 in de coupe	31
Figuur 22: Sporen S.1.02 (boven) en S.1.03 (onder) in het vlak	33
Figuur 23: Spoor S.1.02 in de coupe. Meer dan waarschijnlijk was dit een lokale verzakking van de bovenliggende ophoging I3	33
Figuur 24: Spoor S.1.04 in het vlak	34

Figuur 25: Kuil S.1.08 (onder) in het vlak	34
Figuur 26: Overzicht van de laatmiddeleeuwse sporen	35
Figuur 27: Zuidelijke deel van werkput WP03, met rechtsboven afval kuil S.3.01 en linksboven puin kuil S.3.06	36
Figuur 28: Puin kuilen S.3.08 en S.3.10 in het vlak. Rechtsonder bevindt zich kuil S.3.07	37
Figuur 29: Kuil S.2.01 in het vlak	38
Figuur 30: Kuil S.2.04 in het vlak (centraal)	38
Figuur 31: Kuil S.2.01 in de coupe	39
Figuur 32: overzicht van de sporen uit de Nieuwe Tijd	40
Figuur 33: Muurwerk langsheen de Warandestraat. Linksboven bevinden zich de restanten van een recentere beerbak	41
Figuur 34: Bakstenen fundering met onderliggende puinfundering. Deze puinfundering was direct op de middeleeuwse ophoging I3 aangelegd	42
Figuur 35: Overzicht van de sporen uit de Nieuwste Tijd	43
Figuur 36: de westelijke kelder uitgegraven	44
Figuur 37: algemeen sporenplan onderzoeksfase 2, Vlak 1	45
Figuur 38: algemeen sporenplan onderzoeksfase 2, Vlak 2	46
Figuur 39: de natuurlijke ondergrond onder de westelijke kelder.	47
Figuur 40: profielopname in de zuidelijke wand van centrale proefput	48
Figuur 41: kelderstructuur in de centrale werkput	49
Figuur 42: het natuurlijk niveau met enkele verstoringen onder de keldervloer in de centrale proefput.	49
Figuur 43: Algemeen chronologisch sporen plan	51
Figuur 44: Dwarsdoorsnede van de geplande werkzaamheden. De nulpas ligt op ongeveer 27.05 m TAW	58
Figuur 45: Advieskaart met de relevante resultaten van het onderzoek weergegeven op de toekomstige bouwplannen	59

8 Bijlagen

8.1 Lijsten

8.1.1 Sporenlijst

8.1.2 Fotolijst

8.1.3 Vondstenlijst

8.2 Kaartmateriaal

- Overzichtsplan
- Plan kelders: vlak 1
- Plan kelders: vlak 2

8.3 Digitale versie

Biilage 8.1.1. Sporenlijst

Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Vorm	Kleur	Inclusies	Hom/Het	Textuur	Spoorrelaties
S.1.01	1	2	Kuil?	onbepaald	GrDGr	Hk, Bs-	homo	Zs3	inPW
S.1.02	1	2	Kuil	rond	GrDGr	Hk, Bs-, AW	homo	Zs3	InPW
S.1.03	1	2	Kuil	rond	GrDGr	Hk, Bs-, brokken leem	homo	Zs3	inPW
S.1.04	1	2	Gracht?	lineair	DGr Gr Be gev	Bs, Hk, brokken leem, AW	hetero	Zs3	inPW
S.1.05	1	2	Kuil	rond	DGrGr	Bs, leem, brokken leem, AW, Hk	homo	Zs3	op S.1.04
S.1.06	1	2	Kuil	rond	Gr LGr, gelaagd	Hk, Bs-, leem	homo	Zs3	op S.1.04
S.1.07	1	2	Kuil	rond	Gr, Br, Be	bouwpuin, Ns, Mortel	hetero	Zs3	op S.1.04
S.1.08	1	2	Kuil	ovaal	DGrGr	Hk, Bs	homo	Zs3	op S.1.04
S.1.09	1	2	Kuil	rond	DGr, Be Gevlekt	Bs, leem	homo	Zs3	op S.1.10
S.1.10	1	2	Kuil	rechthoekig	DGr	verbrande leem, bouwpuin	hetero	Zs3	op S.1.11
S.1.11	1	2	Kuil?	onbepaald	Gr	Hk	homo	Zs3	onderS.1.10
S.1.12	1	2	Kuil?	onbepaald	Gr	Hk, Bs-, leem	homo	Zs3	inPW
S.2.01	2	1	Kuil?	rond	DGrGr	Bs, Hk, Aw, leem	homo	Zs3	inPW
S.2.02	2	1	Greppel?	langwerpig	DGrGr	Bs, Hk, Aw, leem	homo	Zs3	inPW
S.2.03	2	1	Kuil, verstoring?	onbepaald	Br Gr Be, gevlekt	Bouwpuin, Ns, Aw	Hetero	Zs3	Op S.2.02
S.2.04	2	1	Kuil	rond	DGrGr	Bs, Hk, Aw, leem	homo	Zs3	Onder S.2.02
S.2.05	2	1	Onbepaald	onbepaald	Br Gr Be, gevlekt	Bouwpuin, Ns, Aw	Hetero	Zs3	Op S.2.02
S.2.06	2	1	Onbepaald	onbepaald	DGrGr	Bs, Hk, Aw, leem	homo	Zs3	
S.2.07	2	1	Kuil?	rond	LGr		homo	Sz2	
S.2.08	2	1	Kuil?	onbepaald	LGr		homo	Sz2	InPW
S.3.01	3	1	Kuil	rechthoekig	DGr	Bot+, Bs	homo	Zs2	in PW, op S.3.02 en S.3.03
S.3.02	3	1	Kuil	rond	DGr	Leem, Hk	homo	Zs2	
S.3.03	3	1	Onbepaald	onbepaald	DGr	Leem, Hk	homo	Zs2	
S.3.04	3	1	Kuil	rond	DGr	Hk	homo	Zs2	onder S.3.06
S.3.05	3	1	Kuil	rond	DGr	Hk	homo	Zs2	inPW
S.3.06	3	1	Kuil	rechthoekig	DGr	Bouwmateriaal, mortel, leem	hetero	Zs2	onder S.3.07
S.3.07	3	1	Kuil	rond	DGr	Aw, bouwpuin, sintels	homo	Zs2	op S.3.09
S.3.08	3	1	Kuil	rond	DGr	bouwpuin	hetero	Zs2	
S.3.09	3	1	Kuil	rond	DGr	Leem, Hk	homo		
S.3.10	3	1	Kuil	ovaal	DGr	bouwpuin	hetero		inPW
S.3.11	3	1	Kuil	rond	DGr	Leem, Hk, bot	homo		
S.3.12	3	1	Kuil	rond	DGr	Leem, Hk, bot	homo		
S.3.13	3	1	Kuil	rond	DGr	Leem, Hk, bot	homo		
S.3.14	3	1	Kuil	rond	DGr	Bs, Hk	homo		
S.3.15	3	1	Kuil	rond	DGr	Hk, verbrande leem, Fe	homo		InPW
S.3.16	3	1	Kuil	rond	DGr	Hk, Aw, pijp	homo		InPW
S.3.17	3	1	Kuil	ovaal	DGr	Hk, Aw	homo		InPW
S.3.18	3	1	Kuil	rond	GrDGr	bouwpuin, Aw, Hk	hetero		InPW
S.3.19	3	1	Greppel	langwerpig	Gr, Be gevlekt	Hk, leem	homo		InPW
S.3.20	3	1	Onbepaald	langwerpig	Gr, Be gevlekt	Hk, leem	homo		onder S.3.19 en S.3.21; inPW
S.3.21	3	1	Greppel	langwerpig	Gr, Be gevlekt	Hk, leem, Aw, Mxx	homo		InPW

Bijlage 8.1.2. Fotolijst

Foto
GerOud WP1 Profiel2 2.JPG
GerOud WP1 Profiel3 1.JPG
GerOud WP1 Profiel3 2.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S2 en S3 1.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S2 en S3 2.JPG
GerOud WP3 Vlak1 S15 S14 S13 S12 S11 4.JPG
GerOud WP3 Vlak1 S15 S14 S13 S12 S11 5.JPG
GerOud WP3 Vlak1 S15 S14 S13 S12 S11 6.JPG
GerOud WP3 Vlak1 S15 S14 S13 S12 S11 7.JPG
GerOud WP3 Profiel41.JPG
GerOud WP3 Profiel4 2.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S1 Coupe 1.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S1 Coupe 2.JPG
GerOud WP3 Vlak1 S17 en S18 1.JPG
GerOud WP3 Vlak1 S19 S20 S21 1.JPG
GerOud WP1 Vlak2 Overzicht 1.JPG
GerOud WP1 Vlak2 Overzicht 2.JPG
GerOud WP1 Vlak2 Overzicht 3.JPG
GerOud WP1 Vlak2 Overzicht 4.JPG
GerOud WP1 Vlak2 Overzicht 5.JPG
GerOud WP1 Vlak2 Overzicht 6.JPG
GerOud WP1 Vlak2 Overzicht 7.JPG
GerOud WP1 Profiel11.JPG
GerOud WP1 Profiel12.JPG
GerOud WP1 Profiel13.JPG
GerOud WP1 Profiel14.JPG
GerOud WP1 Profiel15.JPG
GerOud WP1 Profiel16.JPG
GerOud WP1 Profiel21.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 1.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 2.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 3.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 4.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S5 S6 S7 1.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 en S8 1.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 en S8 2.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 en S8 3.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S4 S7 S8 S9 S10 S11 1.JPG
GerOud WP1 Vlak2 S12 1.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S1 en S2 1.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S1 en S2 2.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S3 1.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S3 2.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S2 S4 S5 1.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S2 S5 1.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S2 S5 2.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S6 1.JPG
GerOud WP2 Vlak1 S8 en S7 1.JPG

Bijlage 8.1.2. Fotolijst
Foto
GerOud WP2 Vlakl S8 en S7 2.JPG
GerOud WP2 Vlakl S8 en S7 3.JPG
GerOud WP2 Vlakl S7 Coupe 1.JPG
GerOud WP2 Vlakl S7 Coupe 2.JPG
GerOud WP2 Vlakl S7 Coupe 3.JPG
GerOud WP3 Vlakl S1 S2 S3 S4 S5 S6 1.JPG
GerOud WP3 Vlakl S11 S10 S9 S8 S7 1.JPG
GerOud WP3 Vlakl S11 S10 S9 S8 S7 2.JPG
GerOud WP3 Vlakl S11 S10 S9 S8 S7 3.JPG
GerOud WP3 Vlakl S11 S10 S9 S8 S7 4.JPG
GerOud WP3 Vlakl S15 S14 S13 S12 S11 1.JPG
GerOud WP3 Vlakl S15 S14 S13 S12 S11 2.JPG
GerOud WP3 Vlakl S15 S14 S13 S12 S11 3.JPG
GerOud WP3 Vlakl S16 1.JPG
GerOud WP3 Vlakl S19 S20 S21 2.JPG
GerOud WP3 Vlakl S17 Coupe 1.JPG
GerOud WP3 Vlakl S17 Coupe 2.JPG
GerOud WP3 Vlakl S17 Coupe 3.JPG
GerOud WPI Vlak2 S2 Coupe 1.JPG
GerOud WPI Vlak2 S2 Coupe 2.JPG
GerOud WPI Vlak2 S2 Coupe 3.JPG
GerOud WPI Vlak2 S10 S11 Coupe 1.JPG
GerOud WPI Vlak2 S10 S11 Coupe 2.JPG
GerOud WPI Vlak2 S10 S11 Coupe 3.JPG
GerOud WPI Vlak2 S10 S11 Coupe 4.JPG
GerOud WPI Vlak2 S10 S11 Coupe 5.JPG

Bijlage 8.1.3. Vondstenlijst

Vondst	WP	Vlak	Spoor	Vulling	Categorie	Context	Aanvullende info
1	1	2	S.1.05		AW		AAVL
2	2	1	S.2.03		AW		AAVL
3	1	2	S.1.04		AW		AAVL
4	3	1	S.3.18		AW		AAVL
5	1	2	PROF1	L3	AW		COUPE
6	3	1	S.3.17		AW		AAVL
7	2	1	S.2.02		AW		AAVL
8	2	1	S.2.04		AW		AAVL
9	2	1	S.2.05		AW		AAVL
10	2	1	S.1.01		AW		AAVL
11	3	1	PROF4		AW		COUPE
12	1	2	S.1.03		AW		AAVL
13	1	2	S.1.08		AW		AAVL
14	2	1	S.2"01		AW		COUPE
15	3	1	S.3.01		BOT		AAVL
16	1	2	S.1.03		AW		AAVL
17	3	1	S.3.07		AW		AAVL
18	3	1	S.3.15		MXX		AAVL
19	3	1	S.3.16		AW		AAVL
20	1	2	S.1.07		AW		AAVL
21	1	2	S.1.10		AW		COUPE
22	1	2	S.1.11		AW		AAVL
23	1	2	S.1.04		AW		AAVL
24	3	1	S.3.10		AW		AAVL
25	1	2	S.1.02		AW		AAVL
26	3	1	S.3.21		AW		AAVL
27	3	1	S.3.21		Mxx (MUNT)		AAVL
28	3	1	S.3.15		BOT		AAVL
29	1	2	S.1.11		MXX (SLAK)		AAVL
30	1	2	S.1.03		MXX		
31	Proefput Centraal	Onder vloer	Fase 2		AW		AAVL

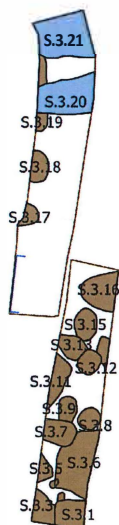
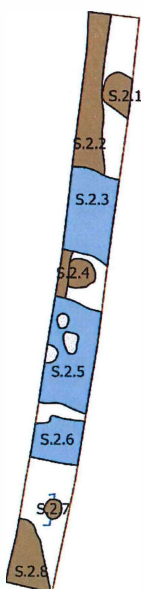
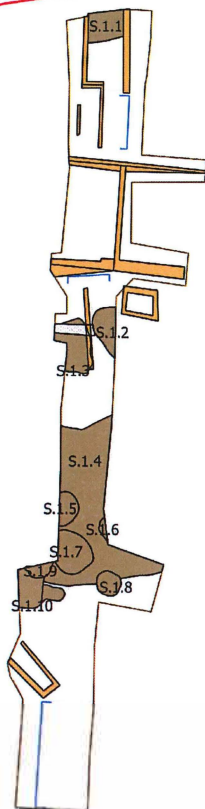
115120

115140

115160

.BAACARCHEOLOGIE IN
BOUWHISTORIE**Geraardsbergen**

Oudenaardsestraat

Project nummer: 20151447
Dossier nummer: 2015-249

0 10 20 m

115120

115140

115160

Geraardsbergen

**Oudenaardsestraat
Vlak1**

Project nummer: 2015/447
Dossier nummer: 2015-249

Legenda

D Omtrek parkeerkelder

 Muur

- Sokkel

D Stortgat

- Trap

D Waterkelder

 Baksteenvloer

lfs Tegelvloer

BAAC

ARCHEOLOGIE EN
BOUWHISTORIE

Geraardsbergen

Oudenaardsestraat
Vlak2

Project nummer: 2015/447
Dossier nummer: 2015-249

Legenda

- Omtrek parkeerkelder
- Werkput
- Profiel
- Moederbodem
- Muur
- Recente versterking

